

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ'.

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι: φρ. 12, ἐν τῇ Ἀλλοτρίῃ φρ. 20. — Δι συνδρομῆν ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι: ἑτησίαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

19 Ἀπριλίου 1887

ΕΚΛΟΓΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε προηγούμενον φύλλον.)

Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐπαναστάσεως μεταδοθεῖσα ἡ φοβερὰ νόσος δὲν εἶχεν ἐξαλειφθῆ ἐκ τοῦ χωρίου. Ἐνεκα λόγων κληρονομικότητος, ἡ κακῆς διαίτης ἢ ἀμελείας περὶ τὴν προφύλαξιν, ἐκάστοτε ἀνεφαίνετο καὶ νέον θῦμα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν μάλιστα, καθ' ἣν ἀναφέρεται ἡ παρούσα διήγησις, ἐν βραχεῖ διαστήματι εἶχον προσβληθῆ ὑπ' αὐτῆς πολλὰ ἄτομα, ὥστε φόβος καὶ τρόμος εἶχε διασπαρῆ μεταξύ τοῦ εὐαριθμοῦ πληθυσμοῦ τοῦ χωρίου. Ὁ προσβαλλόμενος ἀπεμονοῦτο ἀμέσως. Οἰκειοί, συγγενεῖς, φίλοι, πάντες ἐγκατέλειπον αὐτόν· εἶτα, μεσολαβούσης τῆς ἀρχῆς, μετεφέρετο εἰς τὸ ἀρχῆθεν ὄρισθὲν πρὸς διαμονὴν τῶν ἀσθενῶν μέρος. Ὁ ἀτυχῆς διεγράφετο πλέον ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καταδεδικασμένος τοῦ λοιποῦ νὰ διανύσῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ οἴκτροῦ βίου του ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁμοιοπαθῶν του. Πᾶσα τρυφή τῆς ζωῆς, πᾶσα διασκέδασις τοῦ κοινωνικοῦ βίου, πάντα τὰ παρήγορα αἰσθήματα, ἅτινα διαχέουσιν αἴγλην ἰλαρὰν ἐπὶ τὴν εἰμαρμένην ζοφερὰν ὕδῶν, ἦν ὄρισται νὰ διανύῃ ἡ ἀνθρωπότης, καταργουντο δι' αὐτούς τοὺς δυστυχεῖς ἀποτόμως. Ἦσαν νεκροὶ ἐπιζῶντες μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ συναίσθάνωνται τὴν πικρίαν τῆς ἀναμνήσεως καὶ τὸ ἄλλος τῆς ἐγκαταλείψεως. Καὶ αὐτὸς ὁ οἶκος, ὃν ἐμφύτως ἡ ἀνθρωπίνη καρδία αἰσθάνεται καὶ δεικνύει πρὸς πᾶν ἀσθενὲς πλάσμα, καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἴσχυεν ὑπὲρ τῶν ταλαιπώρων ἐκείνων. Τὸ ζωῶδες αἶσθημα τῆς αὐτοσυντηρησίας ἡγεῖρε μεταξύ αὐτῶν καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου φραγμὸν ἀνυπερβλήτον.

Οὕτω βαθμηδὸν αἰ ἐν τῇ κοιλάδι καλύθει ἀνεγερθεῖσαι μᾶλλον ἐξ ἰδιοτελοῦς σκοποῦ προφυλάξεως ἢ ἐξ εὐσπλαγχνίας καὶ φιλανθρωπίας εἶχον πολλαπλασιασθῆ, καθόσον ἐπηυξάνετο ὁ πληθυσμὸς τοῦ φρικτοῦ συνοικισμοῦ. Οἱ ἀσθενεῖς ἐξῶν ἐκεῖ ἐγκαταλειμμένοι παρ' ὄλων. Οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ κατοικητήριόν των καὶ μόνον ἐνίοτε γυνή τις—διότι εἰς τῆς γυναικός, ὅσον ἀξέστου καὶ ἂν εἴνε, τὴν καρδίαν λεληθότως σώζονται τὰ τρυφερώτερα καὶ εὐγε-

νέστερα αἰσθήματα, σύζυγος—μήτηρ ἢ θυγάτηρ, ἢς ἡ φιλοστοργία ὑπερνήκα τὴν ἔμφυτον ἀπέχθειαν καὶ τὸν τρόμον, ἐφαίνετο πορευομένη εἰς τὴν ἀπαίσιον κοιλάδα, ἔρριπτε μακρόθεν πρὸς τὸν ἀσθενῆ, ὑπὲρ οὗ ἐνδιεφέρετο, τὴν εὐτέλῃ τροφήν τὴν ἐξαρκούσαν εἰς αὐτόν διὰ τινὰς ἡμέρας καὶ προωρισμένην νὰ παρατείνῃ μόνον ἀνωφελῶς τὸν οἴκτρον βίον του, ἄφινεν ἐκεῖ τὰ ἐνδύματα, ἅτινα ἐκόμιζε, τὰ προωρισμένα πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν τετριμμένων καὶ ρυπαρῶν, ἅτινα ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔφερον ὁ ταλαιπώρος λεπρός, ἀντήλλασσε μετ' αὐτοῦ ὀλίγας λέξεις καὶ ἀπῆρχετο μετὰ σπουδῆς. Ὁ κατὰ τύχην διερχόμενος σπανιώτατα ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου καὶ ἀποτολμῶν νὰ πλησιάσῃ ἐκ περιεργείας μέχρις ἀποστάσεως ἐπιτρεπούσης αὐτῷ νὰ διακρίνῃ τ' ἀντικείμενα, ἔβλεπεν, ἂν ἡ ἡμέρα ἦτο εὐήλιος, μετὰ φρίκης ἐλεεινά τινα ὄντα, ρακένδυτα, μὲ μέλη οἰδαλέα, μὲ πρόσωπον φοβερῶς παραμορφωμένον, ἐξερχόμενα τῶν τρωγλῶν αὐτῶν, καθιζόμενα περὶ αὐτῶν ἐν κωθρᾷ ἐγκαρτερήσει, συνδιαλεγόμενα μεταξύ των, ἐσθίοντα τὸ ἐλεεινὸν γεῦμά των ἢ ἀντλοῦντα ὕδωρ ἐκ τοῦ παρακειμένου φρέατος. Τοῦ ἡλίου δύοντος, ἡ ἀποτρόπαιος δημήγυρις διελύετο καὶ καθεὶς εἰσδύων εἰς τὸ δυσῶδες αὐτοῦ καταφύγιον, κατεκλίνετο ἐπὶ τῆς ξηρᾶς στρωμνῆς του. Ὅσάκις τις ἐξ αὐτῶν ἀπέθνησκεν, ἔμενε τὸ σῶμα ἄταφον καὶ ὁδῶδες ἐπὶ ἡμέρας πολλάκις μέχρις οὗτου ἤθελε μεταβῆ ἐπισκέπτῃς τις καὶ μαθὼν ἀνακοινώσῃ τὴν εἶδησιν εἰς τὸ χωρίον. Ὁ ἱερεὺς τότε μετέβαινε καὶ ἀνεγίνωσκε μακρόθεν τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν. Ἐπειτα ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ἐμπίσθων ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς ἐπίτηδες διοριζομένων ἀτόμων, μετεκομίζετο τὸ πτώμα ὑπὸ τῶν συγκατοίκων τοῦ θανόντος λεπρῶν μέχρι τοῦ τάφου, ὃν εἶχον φροντίσει πρότερον νὰ σκάψωσιν εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς κοιλάδος ἀπόστασιν, ἔρριπτετο ἐκεῖ καὶ ἐνεταφιάζετο ὡς θνησιμαῖον, χωρὶς ν' ἀκουσθῆ εἰς λυγμός, χωρὶς νὰ ρεῦσῃ ἐν δάκρυ, χωρὶς νὰ προφέρῃ ἐν χειλὸς τὴν ὑστάτην τῆς συμπαθείας εὐχήν.

Ὁ Στάθης τὴν ἐσπέραν ἐν τῷ παντοπωλείῳ ἔσπευσε ν' ἀνακοινώσῃ εἰς δημήγυριν φίλων του τὴν συνάντησίν του καὶ τὴν ἐκθασιν τῆς κα-

τασκοπείας του, τὴν δ' ἀνακοίνωσιν ἤκουσαν οἱ χωρικοὶ μετ' ἄκρας περιεργείας.

— Ποῦ ἔστη ὄργη νὰ πηγαίνη ἐκεῖ κάτω; ἠρώτησεν εἰς ἐξ αὐτῶν.

— Ποῦ νὰ πηγαίνη; . . ποῦ ἄλλοῦ παρὰ ἔστους λωβιασμένους; . . ἀπήντησεν ἕτερος.

Τὸ πρᾶγμα ἐφάνη ἀστεῖον εἰς τοὺς χωρικοὺς, οἵτινες ἀνεκάγχασαν θορυβωδῶς. Θὰ ἔμενεν ὁμως πρᾶγματι ἐμβρόντητος ὁ πονηρὸς Στάθης καὶ θὰ ἔμενον ἀναυδοὶ ἐκ τῆς ἐκπλήξεως καὶ τῆς φρίκης οἱ σύντροφοί του, ἐὰν ἐγίνωσκον ὅτι πρᾶγματι ὁ πάρεδρός των ἐπορεύθη τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὸ κατοικητήριον τῶν λεπτῶν καὶ ὅτι ἡ ἀστείότης εἶχε πραγματικὴν ὑπόστασιν. Προέβη ἀνυπόπτως ἀφοῦ παρετήρησε πρότερον εἰς τὰ περίξ καὶ ἐβεβαιώθη περὶ τῆς μονώσεώς του, μέχρι τῆς ἄκρας τῆς ἀτραποῦ καὶ στάς εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπὸ τοῦ ὄμιλου τῶν ἀσθενῶν, προσηγόρευσε τοὺς πλείστους αὐτῶν ὀνομαστί, τοὺς ἠρώτησε περὶ τῆς καταστάσεώς των, δεικνύων πολὺ ἐνδιαφέρον, ἰδίως πρὸς τοὺς νεωτέρους ἐξ αὐτῶν, παρ' οἷς ἡ πρόσδος τῆς νόσου δὲν ἦτο ἀκόμη τοιαύτη ὥστε νὰ τοὺς ἐμποδίζη τὴν χρῆσιν τῶν μελῶν, ἀπέτεινε πρὸς αὐτοὺς διαφόρους λόγους παρηγορίας καὶ ὑποσχέσεις περὶ περιθάλψεως καὶ θεραπείας ἐπιμελημένης ἐκ μέρους τοῦ δήμου, χάρις δῆθεν εἰς τὴν ἀνδρυσιν ἰδιαιτέρου καταστήματος, εἶτα συναμίλησε μετ' αὐτῶν ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ἀφῆσας κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἀναχωρήσεώς του χρηματικὸν τι ποσὸν ὡς φιλοδώρημα, ἵνα διανεμηθῶσιν αὐτὸ μεταξὺ των οἱ ἀσθενεῖς. Δὲν ἠρκέσθη δὲ εἰς τὴν πρώτην ταύτην ἐπίσκεψιν, ἀλλ' ἐπανῆλθεν δις καὶ τρίς εἰς τὴν ἀπαίσιον κοιλάδα. Τὴν τελευταίαν φορὰν μάλιστα, τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς Κυριακῆς τῶν ἐκλογῶν, ἂν ὁ Στάθης ἢ ἄλλος τις ἤθελον τὸν παρακολουθήσει, θὰ ἔβλεπον ὅτι τὸ λευκὸν τοῦ ἵππᾶριον ἔφερε σχετικῶς ὀγκῶδες φορτίον, ὅπερ ἀπετελεῖτο ἐξ ἄρτων νωπῶν, κρέατος ὀπτοῦ, τυροῦ, ἰχθύων καὶ μικροῦ ἀσκοῦ πλήρους οἴνου. Πᾶσαι αὗται αἱ ζωτροφίαι διανεμήθησαν εἰς τοὺς λεπτροὺς, οἵτινες ἐξίσταντο ἀγαλλόμενοι διὰ τὴν ἐκτακτον εὐτυχίαν, τῆς παρομοίαν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου δὲν εἶχον ἴδει οἱ ταλαίπωροι. Τὴν φορὰν ἐκείνην ἡ συνδιάλεξις μεταξὺ τοῦ ἐλεήμονος παρέδρου καὶ τῶν πασχόντων παρετάθη ἐπὶ πολὺ, ὅτε δὲ τέλος ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν ὁ Κοπάνης, οἱ μικροὶ ὀφθαλμοὶ του ἐσπινθοβόλουν ἐκ χαρᾶς καὶ ὑπερηφανείας, τὸ δὲ μεδίαμα ἐκεῖνο τὸ οἶονεὶ καρφωμένον ἐπὶ τῶν χειλέων του, ἐφαίνετο ὀρμιότερον, σαρκαστικώτερον . . .

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἐκείνης ἡμέρας, ἦτις συνέπεσε νὰ εἶνε ἑορτάσιμος, οἱ χωρικοὶ νηθῦμον ἐν τῷ παντοπωλείῳ. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐμελλον νὰ ἀνασκῆσιν τὸν ὕψιστον αὐτῶν δι-

καίωμα καὶ ἐπανηγύριζον ἐκ προκαταβολῆς τὴν νίκην τῶν ὑποψηφίων των. Ὁ ἐκλογικὸς ὄργανος εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἔπακρον κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας, αἱ σπονδαὶ τοῦ οἴνου ἦσαν ἄφθονοι καὶ ἡ μία μέθη, ἡ τῆς πολιτικῆς, ὑπεβόηθει τὴν ἄλλην. Ἐτυχε νὰ διέλθωσιν ἐκεῖθεν τρεῖς ἐγγῶριοι μουσικοὶ μὲ τὰ ὄργανά των, ἐρχόμενοι ἐκ τοῦ πλησίον χωρίου, ὅπου προσκληθέντες μετέβησαν εἰς τελετὴν γάμου καὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας. Οἱ εὐθυμοῦντες ἐπωφελήθησαν τῆς καλῆς ἐυκαιρίας καὶ προσεκάλεσαν τοὺς μουσικοὺς, ζωηρὸς δὲ ἤρχισεν ὁ χορὸς ὑπὸ τὸν ὄζυν ἦχον τοῦ ζουρνᾶ, ὑπὸ τὸν μεταλλικὸν κραδασμὸν τοῦ μουζουκίου καὶ τὸν ὑπόκωφον δούπον τοῦ νταβίου. Ὁ Λάμπρος, ὁ σύρων τὸν χορὸν ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ εὐλύγιστος χωρικός, φημιζόμενος ἐπὶ χάριτι καὶ δεξιότητι ὀρχήσεως ὅσον καὶ ἐπὶ ἀνδρείᾳ, κατ' ἀρχᾶς ἦδε δίστιχα κοινὰ τοῦ χοροῦ, ἐρωτικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑποθέσεως, μετὰ τῶν συνήθων ἐπωδῶν, οὓς ἐπανελάμβανον πάντες ὁμοῦ οἱ συνορχοῦμενοι. Βαθυμῆδον ὁμως ἐκρίθη ἀπαραίτητον νὰ μὴ λησμονηθῇ καὶ ἡ πολιτικὴ ἐν τῇ πανηγύρει ἐκείνη καὶ ὁ Λάμπρος, ἔχων πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ αὐτὸ τὸ χάρισμα, ἐστιχοῦργησεν αὐτοσχεδίως δίστιχα τινα πρὸς τιμὴν τοῦ ἱατροῦ Περιστέρη, τοῦ συνδυασμοῦ του καὶ τῆς ἀναμφιβόλου ἐπιτυχίας του. Δυστυχῶς δὲν περιωρίσθη εἰς τοῦτο καὶ μόνον ὁ αὐτοσχεδιαστής, ἀλλὰ παραφερόμενος ἐκ τοῦ ποιητικοῦ του οἴστρου, ἐκ τοῦ ἐκλογικοῦ του ἐνθουσιασμοῦ, ἐνταυτῷ δὲ καὶ ἐκ τοῦ οἴνου, ἐξέτραπη κατόπιν καὶ εἰς ἔμμετρα σκώμματα κατὰ τῶν ἀντιθέτων, σατυρίζοντα κυρίως τὸν πάρεδρον τοῦ Μαυρολιθάρου, τὴν πλεονεξίαν του καὶ τὴν τελευταίως ἐκδηλωθεῖσαν παράδοξον φιλοδοξίαν του, οἱ δὲ ἄξεστοι καὶ ἄτεχνοι ἄλλὰ καυστικοὶ στίχοι τοῦ χωρικοῦ προὔκάλουν ἀκράτητον ἱλαρότητα καὶ θορυβώδεις ἐπευφημίας εἰς τὸν ὄμιλον τῶν παρισταμένων. Ὁ μεταξὺ αὐτῶν παριστάμενος Βάσος δὲν ἠνέχθη τὴν προσβολὴν καὶ ἀπέτεινεν ἀπειλὰς κατὰ τοῦ αὐθάδους στιχοῦργου, ὅστις ἀπήντησε διὰ δεινῶν ὕβρεων. Ὁ χορὸς ἔπαυσεν ἕνεκα τοῦ ἐπεισοδίου τούτου· οἱ δύο ἀντίπαλοι διεπληκτίσθησαν ἐπὶ τινὰς στιγμάς, εἶτα μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν νέων προσβλητικῶν λόγων ἐκατέρωθεν ὁ υἱὸς τοῦ παρέδρου ἐρεθισθεὶς ἀνέσπασε μάχαιραν καὶ ὤρμησε κατὰ τοῦ Λάμπρου, ὅστις ἔσπυρεν ἀμέσως τὸ πιστόλιόν του. Καὶ ἐκατήθησαν μὲν ἀμόφοτεροι ὑπὸ τῶν παρεστώτων, ἀλλ' ἡ ἔρις ὅπως δῆποτε θ' ἀπέληγεν εἰς σοβαρώτερα, ἂν δὲν κατέφθανεν ἐγκαίρως ὁ ἐνωμοτάρχης μετὰ δύο χωροφυλάκων καὶ δὲν ἀφώπλιζε τοὺς δύο ἀγωνιστάς, διαλύσας ἅμα καὶ τὴν συνάθροισιν.

Ὅτε περὶ τὴν δειλὴν ἐπέστρεψεν ὁ κύρ Ἡλίας καὶ ἔμαθε τὰ συμβάντα, ἐπέπληξεν αὐστηρῶς τὸν υἱὸν του διὰ τὸν ὀξύθυμον χαρακτήρα του, συστήσας εἰς αὐτὸν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης φιλονεικίας καὶ ἀνεκτικότητος. Ἐνδομύχως ἴσως ἠγχαριστεῖτο καὶ ἐκολακεύετο ἐκ τοῦ δείγματός αὐτοῦ τῆς φιλοστοργίας τοῦ μονογενοῦς τέκνου του· ἐσκέπτετο ὁμως ὅτι δὲν ἦτο συμφέρον εἰς αὐτὸν νὰ παροξύνῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ἐχθροπάθειαν τῶν συγχωρικῶν διὰ παρομοίων σκηνῶν, οὐδ' ἦτο φρόνιμον ν' ἀπασχολῆται χάριν τοῦ υἱοῦ του εἰς διαφορὰς μετὰ τῆς δικαιοσύνης, ἐν ἡμέραις καθ' ἃς ὄφειλε νὰ μεριμνᾷ περὶ παντοίων πραγμάτων.

— Ἐπρεπε νὰ εἶσαι τοῦ λόγου σου παρῶν, εἶπεν ὁ Βάσος δικαιολογούμενος πρὸς τὸν πατέρα του, διὰ ν' ἀκούσης τί σοῦ σέρνανε!

— Τὸ ξεύρω, τὸ ξεύρω! ἀπήντησεν ὁ κύρ Ἡλίας, γνωρίζω τί διαθέσεις ἔχουν αὐτὰ τὰ βρωμόσκυλα. Ἐσὺ ὁμως σὲ παρακαλῶ νὰ καθήσης ἡσυχος καὶ νὰ μὴ σὲ μέλη, ὅτι καὶ ἂν ἀκούσης. Ἐννοιά σου κ' ἐγὼ θὰ τοὺς διορθώσω τὴν Κυριακὴν! . . ἔχω καλὰ παρμένα τὰ μέτρα μου.

Ὁ Βάσος προσέβλεψε τὸν πατέρα του μετ' ἀπορίας. Προφανῶς δὲν εἶχεν οὐδ' αὐτὸς πάρα πολλὰς ἐλπίδας περὶ τῆς πατρικῆς ἐπιτυχίας, ἡ δὲ στερεὰ ἐκείνη πεποίθησις τοῦ πατρὸς του καὶ οἱ μυστηριώδεις αὐτοῦ λόγοι τὸν ἐξέπληττον ὑπερμέτρως.

— Μὰ τί ἔχεις σκοπὸν νὰ κάμης; τὸν ἠρώτησεν ἐπὶ τέλους.

— Κάνε δουλειά σου ἐσὺ! ἀπήντησεν ἐπιφυλακτικῶς ὁ Πάρεδρος. Τὴν Κυριακὴν θὰ ἴδῃς. Καὶ ἡ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἀστράπτουσα θραμβευτικὴ λάμψις ὡς καὶ τὸ ἀπηνές του ἐκείνο σαρκαστικὸν μεδίαμα ἐμαρτύρουν ὅτι ὁ πολυμήχανος ἀνὴρ δὲν ἐξέφερεν ἐπὶ ματαιῶν καὶ χάριν κομπορημοσύνης μόνον τοὺς ἀπειλητικούς ἐκείνους λόγους.

Δ'.

Ἡ ἐναγωνίως ἀναμενομένη ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς ἐφθασεν ἐπὶ τέλους.

Ἦτο μία τῶν τελευταίων Κυριακῶν τοῦ φθινοπώρου. Ὁ ἥλιος ἀνατείλας εἰς οὐρανὸν αἴθριον, διέχεε πλήμυραν φωτὸς ἱλαροῦ καὶ ἀκαστράπτοντος ἐπὶ τῆς γῆς. Αἱ ὀλίγαι νεωστὶ ἐπιχρισθεῖσαι δι' ἀσθέστου οἰκίας τοῦ χωρίου ἐλευκάζον χαρίεσαι, αἱ δὲ λοιπαὶ, καλύβαι ταπειναὶ καὶ ἀμαυραὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνεσπειροῦντο γραφικῶς κατ' ἀνώμαλα συμπλέγματα, μέσον τῶν ὁποίων ἀνυψοῦντο εὐθυτενεῖς αἱ κυπαρίσσοι, ὧν τὸ ἀγέρωχον παράστημα ἐφαίνετο ἀποτυπούμενον μακρόθεν μέλαν ἐπὶ τοῦ γαλανοῦ ὀρίζοντος. Στρατιαὶ ὀρθίων ραμφίζουσῶν ἀδια-

κόπως τὸ ἔδαφος περιεπλανῶντο ἐντὸς τῶν κήπων, ὀπόθεν ἐξήρχετο ἐνίοτε ἡχηρὸς ὁ βαρυκαὶ ὑπότρομος ἀλλ' εἰρηνικὸς μυκηθμὸς τῶν ἡσυχάζόντων εἰς τοὺς σταύλους βοῶν. Οἱ ἵπποι καὶ τὰ λοιπὰ φορτηγὰ τῶν χωρικῶν ζῆα ἔβασκον ἀμέριμνα τῆδε κακεῖσε ὑπὸ τὸ γλυκὺ θάλπος τοῦ ἡλίου, ἐντρυφῶντα εἰς τὴν ἀνετον ὀκνηρίαν μετὰ τοὺς μόχθους τῆς ἐβδομάδος. Εἰς τὴν πεδιάδα κάτω ἐφαίνετο ἐλαφρὰ ἡ πάχνη ἀνερχομένη ἕνεκα τῆς ἐξατμίσεως ἐκ τῶν προσφάτως ἀροτριωθέντων ἀγρῶν, εἰς δὲ τὸ βάθος αὐτῆς ἐξετείνετο ἀτέρμων ἡ βαθύφαιος ζώνη τοῦ ἐλαϊῶνος πρὸς ἣν ἀπετελεῖ ἀντίθεσιν χαρμόσυνον τὸ πράσινον χρῶμα τῶν ἀειθαλῶν πευκῶνων τῶν παρακειμένων λόφων, τὸ μόνον ἀπομεινῶν λείψανον ἐκ τῆς δαψιλοῦς θερινῆς χλοερότητος. Εἰς τοὺς γυμνωθέντας ἤδη κλάδους τῶν ὑψικόρμων αἰγείρων ἔφρισσαν τ' ἀργυροπράσινα φύλλα, ὅσα ἐσώθησαν ἀπὸ τῶν πρώτων τῶν καταγιγίδων πνευμάτων· ἐνίοτε τόνοι διακεκομμένοι κελადήματος διασπειρόμενοι αἴφνης εἰς τὰ ὕψη, ἀνήγγελλον τὴν διάβασιν στίφους ἀκανθίδων.

Ἐς τόπος ψηφοφορίας ἐν τῷ πρώτῳ καὶ σπουδαιότερῳ τμήματι τοῦ δήμου Δ., ἀποτελουμένου ἐκ τῆς πρωτεύουσας τοῦ δήμου, ἦτοι τοῦ Μαυρολιθάρου καὶ τῆς Βελίτσης, μικροῦ χωρίου ἐκ τῶν πλησιεστέρων, εἶχεν ὀρισθῆ ἀνεκαθεν ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Ἦτο μικρὰ καὶ πνιχρὰ ἐκκλησία, ἀπέχουσα μόλις ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ λεπτὰ τῆς ὥρας πρὸς ἀριστερὰν τοῦ Μαυρολιθάρου, εἰς ἣν συνεθίζον νὰ ἐκκλησιάζωνται πολλοὶ τῶν κατοίκων κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν ἢ ἑορτὴν· ὁ περὶ αὐτὴν περιωρισμένος χώρος, ὁ περιφρασσόμενος ὑπὸ χθαμαλοῦ τοίχου ἐχρησίμευεν ἐν μέρει καὶ ὡς νεκροταφεῖον τῆς κώμης, καθὰ ἐμαρτύρουν δύο τρεῖς τάφοι νεοσκαφεῖς, ἐπὶ τοῦ ἐξωγῶμένου χώματος τῶν ὀποίων ἦσαν διεσκορπισμένα θραύσματα λαγῆνου καὶ κέραμοι μὲ ἀνθρακκὰς ἀποτεφρωθέντας, ἐφ' ὧν εἶχε κατ' ὁ λίθανος. Ἀπὸ τῆς προτεραιᾶς εἶχον τοποθετηθῆ ἐντὸς τοῦ ναοῦ αἱ κάλπαι καὶ μετακομισθῆ πάντα τ' ἀναγκασιόυντα ἐκλογικὰ εἶδη, ἔπειτα, ἀφοῦ ἐπεθεωρήθησαν τὰ πάντα καὶ εὐρέθησαν ἐν τάξει, ἐσφραγίσθη τὸ κιβώτιον τῶν καλπῶν καὶ ἐκλείσθη ὁ ναὸς, παρελήθηθησαν δ' αἱ κλειδὲς παρὰ τοῦ προέδρου τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης, πρὶν ἢ ἀνατεῖλῃ ὁ ἥλιος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πρὶν ἢ ὁ ὠροδείκτης τῶν ὀλίγων τοῦ χωρίου ὠρολογίων σημειώσῃ τὴν 7. 14 π. μ., ὅτε ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ ἡ ἐκλογὴ, συμφώνως μὲ τὴν ἀκριβῆ διάταξιν τοῦ περὶ τούτου Β. Διατάγματος, ὁ ναὸς ἦτο ἤδη ἀνοικτός, παρευρίσκοντο δὲ συνηγμένοι ἐν αὐτῷ πάντες ὅσοι ἐκ τῶν καθηκόντων των ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ παρευρεθῶσιν. Ἐντὸς ἐπιμήκους

μελαμβροφούς κιβωτίου, στηριζομένου επί ὀκτιβάντων ἦσαν παρατεταγμέναί αἱ κάλπαι ἐν μακρᾷ συστοίχῃ, οἱ δὶ χροὶ δὲ αὐτῶν σωλῆνες προεξείχον κατὰ σειρὰν ὡς τηλεβόλα, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι τὰ χαίοντα αὐτῶν στόμια ἔμελλον νὰ δεχθῶσιν ἀντὶ νὰ ἐξακοντίσωσι σφαίρας. Ἐκάστη κάλπη ἔφερεν εἰς τὴν κορυφὴν ἐπὶ πινακίδος τὸ ὄνομα τοῦ ὑποψηφίου, πρὸς δὲ καὶ τὸ ἰδιαίτερον σύμβολον τοῦ συνδυασμοῦ εἰς ὃν ἀνήκεν. Περὶ τῶν τοιούτων συμβόλων σφοδρὰ ἐπῆλθε διαμάχη, διότι ὁ ἀντίθετος τοῦ Περιστέρη συνδυασμὸς ἐδήλωσε κατὰ τὴν τελευταίαν σχεδὸν ἡμέραν ὅτι ὡς σύμβολον αὐτοῦ διακριτικὸν εἰς τὰς κάλπας ἐξέλεγε τὴν ἐλαίαν, ἀλλ' ἡ ἐλαία ἀνήκεν ἀνεκαθεν εἰς τὸ κόμμα τοῦ Περιστέρη, ὅπερ δὲν ἐννοεῖ ν' ἀποξενωθῆ τοῦ ἀρχαίου ἐμβλήματός του, ἀφοῦ μάλιστα τοῦτο ὑπῆρξεν αἰετοῦ εὐτυχῆς καὶ νικηφόρον, κατεκραύγασε δὲ διὰ τὸν σφετερισμὸν. Οὕτω τὸ ἀθῶν ἐμβλημα τῆς εἰρήνης ἐγένετο ἀφορμὴ σφοδρᾶς καὶ πείσμονος ἀντιμαχίας, ἡ δὲ διοικητικὴ ἀρχή, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ διετέλεσεν ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀμηχανίᾳ μὴ γινώσκουσα τίνα λύσιν νὰ ἐξεύρη, τέλος προέτεινε συμβιβασμὸν γενόμενον ἐκατέρωθεν ἀποδεκτόν, καθ' ὃν ἀμφότεροι οἱ ἀντιποιοῦμενοι τὴν ἐλαίαν παρηγοῦντο αὐτῆς, καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Περιστέρη ἐξέλεξαν ἐρυθρὰν ταινίαν ἣτις περιεζώννυε τὸν σωλῆνα τῆς κάλπης ἀπολήγουσα εἰς κόμβον, οἱ δὲ ἀντίθετοι πορτοκάλλιον. Πάντες οἱ ἀποτελοῦντες τὸ προσωπικὸν τῆς ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν ὑπηρεσίας ἦσαν εἰς τὰς θέσεις των. Δεξιὰ τῆς πύλης τῆς εἰσοδου, περίξ σαθροῦ τραπεζίου ἐκάθηντο τὰ μέλη τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἡς ὁ πρόεδρος, χωρικός ὠρίμου ἡλικίας ἐκ τῶν εὐπορωτέρων κτηματιῶν τοῦ Μαυρολιθάρου, ἐνεθρονίζετο σοβαρῶς εἰς τὸ μέσον, συναισθανόμενος μὲν τὴν ὑψηλὴν σπουδαιότητα τῶν χρεῶν του, ἀλλὰ καὶ μὴ γινώσκων αὐτὰ κατὰ βάθος, διότι πρὶν πράξῃ ἢ πρὶν εἶπῃ τι ἐκάστοτε, ἔκυπτε καὶ συνεβουλεύετο τὸν παρακαθήμενον πεπειραμένον περὶ τὰ ἐκλογικὰ νόμιμα, ἐπαγγελλόμενον τὸν δικολάβον εἰς τὸ εἰρηνοδικεῖον καὶ προσληφθέντα παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς ὡς γραμματεῖα. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκλεγέντες παρὰ τῶν ὑποψηφίων μεταξὺ τῶν ὑπωδῆποτε σημαίνοντων καὶ εὐυπολήπτων δημοτῶν, ἴσταντο ἤδη ὄρθιοι ἐκάστος ὀπισθεν τῆς κάλπης τοῦ ὑποψηφίου ὃν ἀντιπροσώπευε, ἀντικρὺ δὲ αὐτῶν οἱ σφαιριδιοδοῦται μὲ τὰ μολύβδινα σφαιρίδια ἀνά χειράς. Πάντες ἦσαν περιβεβλημένοι τὴν ἐαρτάσιμον τῆς Κυριακῆς ἐνδυμασίαν, πρὸς τὴν ἀπλότητα δὲ αὐτῆς καὶ πρὸς τὸν φερμὸν ἐκείνον ἐν γένει τῶν φουστανελῶν καὶ τῶν φρεσίων ἀπετέλει ἀντίθεσιν περιέργων ἢ εὐπρεπῆς καὶ κομψῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνδυμα-

σία καὶ ὁ κυλινδρικός πῖλος τοῦ δικαστικοῦ ἀντιπροσώπου, νεαροῦ δικηγόρου ἐκ τῆς πρωτεύουσας τοῦ νομοῦ, ὅστις ἀναμένων τὴν ἐναρξίν τῆς ἐκλογῆς, ἐξήρχετο εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ καὶ ἐκάπνιζε, παρατηρῶν εὐφροσύνως τὴν περίξ θελκτικὴν ἀγροτικὴν τοπογραφίαν, ἀποτείνων ἐνίοτε ἐρωτήσεις εἰς τοὺς παρεστώτας περὶ τοῦ δήμου Δ., . . ., περὶ τοῦ χωρίου Μαυρολιθάρου, περὶ τοῦ πληθυσμοῦ του, περὶ τῶν προϊόντων του καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἡ ἐνοπλος δύναμις ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ δύο χωροφυλάκων ἐκ τῶν σταθμευόντων ἐν τῷ χωρίῳ, οἵτινες ἐφρούρου ἐνοπλοὶ παρὰ τὴν θύραν τοῦ ναοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἐνωμοτάρχου.

Ἐνωρὶς προσῆλθε καὶ ὁ Κοπάνης εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκλογῆς, ἐχαίρετίσει τὸν δικαστικὸν ἀντιπρόσωπον, μεθ' οὗ εἶχε γνωρισθῆ ἀπὸ τῆς προτερείας, τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὸν ἀντιπρόσωπόν του, συνομιλήσας κατ' ἴδιαν μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τινὰς στιγμάς. Οἱ λοιποὶ ἀντιπρόσωποι καὶ σφαιριδιοδοῦται μὴ βλέποντες προσερχομένους ἐκλογεῖς, περιήρχοντο ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἢ εἰς τὸ προαύλιον καθ' ὁμίλους, συνομιλοῦντες ἰδιαιτέρως. Ἐννοεῖται ὅτι πᾶσαι αἱ συνομιλίαι μόνον καὶ κύριον θέμα εἶχον τὴν πιθανὴν τῶν ἐκλογῶν ἔκβασιν. Οἱ μᾶλλον ἐνήμεροι διεβεβαίουν ὅτι οἱ ἀντίθετοι τοῦ Περιστέρη εἶχον δραστηριῶς καὶ ἐπιτηδείως ἀμα ἐργασθῆ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας, ἐπαίσθητως ἐπαυξήσαντες τὰ κεφάλαιά των. Καὶ ἔθεωρεῖτο μὲν πάντοτε ἀσφαλῆς ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἱατροῦ μετὰ τῶν φίλων του, ἀλλ' ὅχι ὅπως ἄλλοτε δι' ὑπεροχῆς χιλίων καὶ πλέον ψήφων. Οἱ μᾶλλον αἰσιδόδοξοι ἀνέμενον ὑπεροχὴν τριακοσίων μόνον ἢ τετρακοσίων τὸ πολὺ ψήφων, βασιζόμενοι κυρίως εἰς τὰ πιθανώτατα ἀποτελέσματα τῆς ψηφοφορίας ἐν τῷ δήμῳ Δ. . . Ὁ δῆμος οὗτος εἶχεν ἀπομείνει πιστὸς εἰς τοὺς τέως ἀντιπροσώπους τῆς ἐπαρχίας. Εἰς τὸ πρῶτον τμήμα αὐτοῦ, εἰς ὃ καθὰ προείπομεν ὑπήγοντο τὸ Μαυρολιθάρου καὶ τὸ παρακείμενον μικρὸν χωρίον Βελίτσα, ἦσαν ἐγγεγραμμένοι μὲν εἰς τοὺς καταλόγους ἐκλογεῖς περὶ τοὺς ὀκτακοσίους, ἀλλ' οὐδέποτε ἐψήφισον πλείονες τῶν ἑξακοσίων, ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν δημοτῶν διαρκῶς εὐρίσκοντο ἀποδημοῦντες. Ἐκ τῶν ἑξακοσίων τούτων, κατὰ τοὺς μετριοτέρους ὑπολογισμούς οἱ τετρακοσίοι πενήτηκοντα τοῦλάχιστον θὰ ἐψήφισον ὑπὲρ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ Περιστέρη, πάλιν δὲ ἀμφίβολον ἦτο ἂν οἱ ὑπολειπόμενοι θὰ ἐδίδοντο εἰς τοὺς ἀντιθέτους καὶ μάλιστα εἰς τὸν Κοπάνη.

Οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι δὲν ἐγίνοντο ἐνώπιον τοῦ ὑποψηφίου, ἀλλ' ἀδιάφορον αὐτὸς τοὺς ἐγίνωσκε πολὺ καλὰ καὶ τοὺς εἶχε λάθει ὑπ' ὄψιν του. Καὶ ὅμως ἐφαίνετο ἀτάραχος καὶ μετῳδῶν, ἐνίοτε μάλιστα ἀπετόλμα ν' ἀνταλλάσσῃ

χαριεντισμούς καὶ ὑπαινιγμούς περὶ τῆς ἐνδεχομένης ἀποτυχίας του. Μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐξερχόμενος εἰς τὴν πύλην ἔρριπτε βλέμμα ἑταστικὸν εἰς τὸν ὄριζοντα καὶ νέφος παροδικῶν ἀνησυχίας ἐπεσκίαζε τὴν μειδιῶσαν μορφήν του. Ἀκαριαίως ὅμως πάλιν ἡ ἀνησυχία παρήρχετο καὶ ἡ μορφή του ἀπέκτα τὴν πρώτην πραγματικὴν ἢ προσπεποιημένην ἀταραξίαν.

— Κᾶτι κυττάζεις τὰ σύννεφα, κύρ Ἡλίας; τῷ εἶπε σκαπτικῶς ἐν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς καταλαβὼν αὐτὸν ἐν τοιαύτῃ στάσει.

— Ἄ, καί! ἀπήντησεν ὁ πάρεδρος ὑποκρινόμενος τὸν ἀδιάφορον εὐμορφη ἡμέρα εἶνε σήμερα; φθάνει νὰ μὴ χαλάσῃ ἴσα μὲ τὸ βράδυ! Καὶ μετὰ τὴν διφορομένην ταύτην ἀπάντησιν ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ.

Ἦτο ἤδη ἡ ἐνάτη τῆς πρωΐας καὶ μόλις εἶχον προσέλθει καὶ ψηφίσει περὶ τοὺς τεσσαράκοντα ἐκλογεῖς, ποιμένες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπειγόμενοι νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ μακρὰν κείμενα πνοιμνιστάσιά των, ἢ ἄλλοι χωρικοὶ ἀναγκαζόμενοι δι' ὑποθέσεις των ν' ἀπουσιάσωσι κατὰ τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐκ τοῦ χωρίου. Οἱ λοιποὶ ἐκλογεῖς εἶχον θεωρήσει καλὸν νὰ ἐκτελέσωσι τὰ θρησκευτικὰ των καθήκοντα πρὸ τῶν πολιτικῶν, εὐρίσκοντο δὲ πάντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας, ἀφοῦ ἤθελον ἀναπαυθῆ ἐπ' ὀλίγον καὶ προγευματίσει προχειρῶς, πρὸ πάντων δὲ ἀφοῦ ἤθελον ροφήσει τὴν πρωϊνὴν τοῦ οἴνου δόσιν, ἦτις πάντοτε κατὰ τὴν Κυριακὴν ἦτο γενναϊότερα, ἔμελλον νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς κάλπας. Οἱ δὲ Βελιτσιῶται ἦτο γνωστὸν ὅτι θὰ προσήρχοντο ἐν σώματι νὰ ψηφίσωσι περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὅπως ἦτο γνωστὸν ὅτι θὰ ἐδίδον ὅλοι σχεδὸν μογοκοῦκι εἰς τὸν Περιστέρη.

Τ' ἀσφαλῆ γνωρίσματα τῆς ἐκβάσεως τῆς ἐκλογῆς ἐφάνησαν εὐθὺς ἐκ τῶν πρώτων ψηφοφορησάντων. Οἱ πλείστοι αὐτῶν δὲν ἐδίσταζον νὰ ἐκφράσωσι φανερὰ τὸ φρόνημά των συνοδευόντες τὴν κίνησιν τῆς χειρὸς διὰ λέξεων ἢ μορφασμῶν ἐμφαντικῶν. Τὰ πρῶτα σφαιρίδια πίπτοντα ἐντὸς τῶν κενῶν καλπῶν προῦξένου κρότον ὑπόκωφον, ἐξ οὗ ἔκρινε ποῦ εἶχε πέσει, ἂν εἰς τὸ λευκὸν δηλαδὴ ἢ εἰς τὸ μέλαν, τὸ ὀσκημένον οὖς τῶν ἀντιπροσώπων, ὧν ἡ μορφή ἐξέφραζε μετὰ τὴν πάροδον ἐκάστου ψηφοφόρου τὴν εὐαρέσκειαν ἢ τὴν δυσαρέσκειαν. Τινὲς ἦσαν τόσον ἀνίδεοι τοῦ τρόπου τοῦ ψηφοφορεῖν, ὥστε εἶδε πρότερον νὰ γίνηται πρὸς αὐτοὺς μακρὰ ἐξήγησις. Ἄλλοι ἤρχοντο ἀμφιρρέποντες, διὰ νὰ ψηφίσωσιν ἀπλῶς, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἐκ προτέρων σχηματίσει ἀπόφασιν τίνας ἐκ τῶν ὑποψηφίων νὰ ψηφίσωσιν, περὶ αὐτοὺς δὲ τότε συνήπτετο ἀγῶν φοβερός προτροπῶν, παραινέσεων, παρακλήσεων μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων,

ἕως ὅτου ἐπεμβαίνων ὁ δικαστικὸς ἀντιπρόσωπος ἐπανάφερε τὴν τάξιν. Ἄλλ' αὐτοὶ ἦσαν ἐξαίρεσις σπάνια. Οἱ πλείστοι καὶ ἔμπειροι ἦσαν καὶ ἤρχοντο ἀποφασισμένοι δὲν ἤκουον δὲ σχεδὸν τὸ ὄνομα τοῦ ὑποψηφίου, ὅπερ ἔλεγεν πρὸς αὐτοὺς ὁ ἀντιπρόσωπος ἀπέβλεπον εἰς τὸ ἐπὶ τῆς κάλπης σύμβολον καὶ ἐψήφισον.

— Κόκκινη κορδέλλα! . . ἔλεγον, μάλιστα! Καὶ εἰσάγοντες ἐν τάχει τὴν χεῖρα ἔρριπτον τὴν ψῆφόν των εἰς τὸ λευκὸν διαμέρισμα.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Κοπάνη δὲν εἶχε λόγους πολλοὺς νὰ εἶνε εὐχαριστημένος, διότι οἱ ἐκλογεῖς παρερχόμενοι πρὸ τῆς κάλπης τοῦ πάρεδρου, κατεψήφισον αὐτὸν σχεδὸν φανερά, μετ' ἰδιαζούσης κακεντρεχείας, ὡς νὰ ἠσθάνοντο κρυφίαν τινὰ χαρὰν καὶ ἰκανοποίησιν. Εἰς γέρον ἰδὼν τὸ ἐπὶ τῆς κάλπης πορτοκάλλιον, τὸ ὡς ἐμβλημα χρησιμεῖον, ἀπήντησεν εἰς τὰς παρακελεύσεις τοῦ ἀντιπροσώπου καὶ τοῦ σφαιριδιοδοῦτου:

— Πορτοκάλλι; . . ἂν τέτοια ἐποχὴ εἶνε ξυνὰ ἀκόμη τὰ πορτοκάλλια ἔχει καιρὸν νὰ γλυκάνουν!

Ὁ κύρ Ἡλίας ἤκουε τοὺς ὑπαινιγμούς τούτους ὡχρῶν ἐνίοτε, ἀλλὰ μεθ' ὑπομονῆς ὅσον ὅμως παρήρχετο ἡ ὥρα, τόσον συχνότερον ἔρριπτε τὸ βλέμμα του πρὸς τὰ ἔξω. Τέλος κινήσας τις ἐγένετο εἰς τὸ προαύλιον μακρὰν εἰς τὴν ὁδὸν ἐφάνη προσερχόμενος ὄμιλος ἐκ δέκα περίπου ἐκλογέων. Ὅλοι ἐνόμισαν ὅτι ἦτο ἡ πρωτοπορεία τῶν ψηφοφόρων τοῦ χωρίου καὶ ἔδραμον εἰς τὰς θέσεις των, ἀναμένοντες τὴν ἔλευσιν των μερικοὶ ἔμειναν παρὰ τὴν θύραν παρατηροῦντες περιέργως. Ὁ ὄμιλος προῦχόμενος, ἀλλ' ἐπὶ τινὰς στιγμάς ὕψωμά τι παρεμπόπιον μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ ἀπέκρυψε τὴν θέαν των.

— Ποῖοι νὰ εἶνε; ἠρώτων οἱ ἐν τῷ προαυλίῳ καὶ οἱ παρὰ τὴν θύραν.

— Σὰν γέροι μου φαίνεται νὰ εἶνε . . .

— Μὰ πῶς; . . ἐτελείωσε ἡ λειτουργία;

— Μήπως εἶνε Βελιτσιῶταις;

— Τόσον γρήγορα νὰ ξεκινήσουν! . . Ἄδύνακτον ἔπειτα αὐτοὶ θὰ ἔλθουν ὅλοι μαζί.

Αἶφνης ἀπὸ τοῦ προαυλίου ἤκουσθη φωνὴ γοερά, φωνὴ τρόμου καὶ φρίκης. Ὅτε ἡ ὄμας ἐφθασεν εἰς ἀπόστασιν πενήτηκοντα περίπου βημάτων καὶ ἐγένετο εὐδιάκριτος, ἐφάνη ὅτι ἦτο σαρφετὰς δυσειδῶν καὶ τερατομόρφων ὄντων. Αἱ σάρκες αὐτῶν ὅσαι δὲν ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τῶν ἀποτροπαίων φολιδῶν εἶχον ὑπαχρὸν τινὰ καὶ ἀπαισίως στιλπνὴν ἐρυθρότητα. Οἱ χαρακτηριστῆρες τῆς μορφῆς ἦσαν τερατωδῶς ἠλλοιωμένοι: μέλη τινὰ κατῆντων ἀγνώριστα ἐκ τῆς φρικώδους ὑπερτροφίας, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ διερρωγώτος δέρματος τῶν γνάθων, τοῦ πώγωνος καὶ τοῦ λαμιμοῦ ἀνε-

φύοντά που και που άραιαί τινες τρίχες καθιστώσαι τήν θέαν τῶν προσώπων ἐκείνων εἰδεχθεστέραν. Προῦχῶρον μὲ ὄμμα βλοσυρόν και ἠλίθιον ἄμα, οἱ μὲν συρόμενοι σχεδόν, οἱ δὲ κλονούμενοι, οἱ δὲ στηριζόμενοι ἐπὶ βακτηριῶν και ἐσειόντο τὰ ἐπ' αὐτῶν ρυπαρὰ ράκη, προῦχῶρον ἄφωναί ὡς φαντάσματα, ἀπειλητικοὶ ἔνταυτῶ και περίτρομοι. Ἐφαίνοντο συνοδία καταχρονίων ὄντων ἐξεληθόντων διὰ μιᾶς ἀπὸ τὸ ἔρεβος τοῦ Ἄδου και ἐξισταμένων διότι εὐρίσκοντο εἰς τήν λάμψιν τῆς ἡμέρας ἐν τῷ μέσῳ τῆς ζωῆς.

— Οἱ λωβιασμένοι! οἱ λωβιασμένοι! ἐφώνουν οἱ ἐν τῷ προαυλίῳ.

Πάντες οἱ ἐντὸς τοῦ ναοῦ εὐρισκόμενοι ὤρμησαν πρὸς τὰ ἐξω φύρδην. Ἐξεληθόντες, ἔστησαν θεώμενοι τήν φρικτὴν χορείαν προχωροῦσαν και προσέβλεπον ἀλλήλους, παράλυτοι σχεδὸν ἐκ τῆς ἐκπλήξεως και τῆς φρίκης. Διατί ἔφυγον οἱ λεπροὶ ἀπὸ τὸ κατοικητήριόν των; ποῦ κατέβαινον; πρὸς τίνα σκοπὸν ἐπορευόντο ἐν σώματι; Ἀστραπηδὸν ἐπήρχοντο εἰς τὸ πνεῦμα πάσαι αὐται αἱ ἀπορίαί, χωρὶς ὁμως ἐν τῇ ταραχῇ ἐκείνῃ νὰ δύναται αὐτὸ νὰ ἐξεύρη τὴν ἐξήγησιν. Καὶ οἱ θεαταὶ ἴσταντο ἀκόμη παρατηρούντες ἄναυδοι· ἀλλ' ὅτε ὁ συρφετὸς ἐπλησίασεν ἔτι μᾶλλον, ὅτε ἐφάνη εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ περιβόλου και κατέστη πασιδῆλον ὅτι πρὸς τὸν ναὸν διηυθύνοντο, τότε ἡ συναίσθησις τοῦ κινδύνου ἢ πρὸς στιγμὴν κατασταλεῖσα ἐκ τῆς περιεργείας ἐξηγέρθη ἀκμαία και παραχρῆμα μετὰ κραυγῶν διεσκορπίσθη τὸ πλῆθος κατὰ παντοίας διευθύνσεις. Καὶ ἄλλοι μὲν ὤρμων και διεσκέλιζον τὸν χαμηλὸν τοῖχον τοῦ περιβόλου, ἄλλοι εἰσῆρχοντο εἰς τὸν ναὸν, ζητοῦντες καταφύγιον εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα, ὑπὸ τὴν ἀγίαν τράπεζαν, ἄλλοι δὲ μὴ γινώσκοντες ποῦ νὰ κρυβῶσι, περιήρχοντο ἐν ἀπογνώσει και ἔπειτα ἐξήρχοντο πηδῶντες ἀπὸ τοῦ μικροῦ τοῦ ναοῦ παραθύρου. Οἱ χωροφύλακες ἐδοκίμασαν πρὸς στιγμὴν ν' ἀντιστῶσι εἰς τὴν εἰσβολὴν και νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν τάξιν· ἀλλὰ και αὐτοὶ καταληφθέντες ὑπὸ τοῦ πανικοῦ ἐδραπέτευσαν μετὰ τῶν ἄλλων. Τέλος ὅτε μετ' ἀρκετὰς στιγμᾶς ὁ θόρυβος και ἡ ἀναστάσις ἐκόπασαν, εὐρέθησαν ἐν τῷ περιβόλῳ μόνον ἐκτὸς τῶν λεπρῶν, ὁ δικαστικὸς ἀντιπρόσωπος, ὁ Κοπάνης, ὁ σφαιριδιοδότης του και ἐν μέλος τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγαθὸς και ἠλικιωμένος μυλωθρὸς, συγγενὴς ἐξ ἀγγιστείας τοῦ κύρ Ἡλία, ἐν οὗτος κατὰ τὴν γενικὴν φυγὴν, ἠδυνήθη νὰ συλλάβῃ ἐκ τοῦ βραχίονος και νὰ τὸν κρατήσῃ πλησίον του. Οἱ δύο τελευταῖοι ἴσταντο περιδεῖς εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ὀπισθεν τοῦ ὑποψηφίου, εἰς τὸ βάθος τοῦ προαυλίου παρὰ τὸν τοῖχον. Ὁ δικαστικὸς ἀντιπρόσωπος ὠχρὸς ἐκ τῆς συγκινή-

σεως και μὴ ἔννοῶν ἴσως ὅλον τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, κατέστειλε τὴν συγκίνησιν και τὴν ταραχὴν του, μὴ θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ἐλησμένει τὰ καθήκοντά του κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν. Εἰς δὲ τοῦ Κοπάνη τὴν μορφήν ἀπερίγραπτος ἦτο ἡ διακεχυμένη χαίρεσκακος ἔκφρασις. Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸ σκοτεινὸν βάθος τοῦ δουρείου ἵππου εὐρισκόμενος δὲν θὰ ἐμειδία σαρκαστικώτερον, ὅτε οἱ ἄφρονες Τρῶες ἐκρήμνιζον τὰ τεῖχη διὰ νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν πόλιν τὸ ὀλέθριον μηχανήμα.

— Τί τρέχει; τί συμβαίνει; ἠρώτησεν ἐπὶ τέλους ὁ δικαστικὸς ἀντιπρόσωπος.

Ὁ Ἡλίας ἔλαβε τότε τὸν λόγον και ἐξήγησε πρὸς αὐτὸν τὰ διατρέχοντα. Ἦσαν ἐκλογεῖς, ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸν ἐκλογικὸν κατάλογον και ἤρχοντο νὰ ψηφίσωσιν. Ἀδιάφορον ἂν ἦσαν ἀσθενεῖς--κανεῖς νόμος δὲν ἀπηγόρευεν αὐτοῖς ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ πολιτικοῦ των δικαιώματος. Ὁ δικαστικὸς ἀντιπρόσωπος ἔμεινεν ἐνεὸς και ἀμφίροπος· πρώτην φορὰν παρουσιάζετο εἰς τὴν σκῆψιν του τὸ περίπλοκον αὐτὸ ζήτημα--ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐξενέγκῃ ἀπόφασιν τινα, πρὶν σκεφθῆ και προτείνῃ μέσον τι συμβιβασμοῦ και διορθώσεως, ἦδη ὁ Κοπάνης ἔνευσε εἰς τοὺς ἀπαισίους ψηφοφόρους νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ναὸν, ἔσπευσε νὰ εἰσέλθῃ και αὐτὸς σύρων ἐκ τῆς χειρὸς τὸ ἀπομεινᾶν μόνον μέλος τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς, τὸν ἀπλοϊκὸν μυλωθρὸν, εἰς ὃν ἔνευσε νὰ πλησιάσῃ και ὅστις ὑπήκουεν ἀποβλακωθεῖς ἐκ τῆς ἐκπλήξεως και τοῦ φόβου. Ἀνεδίφησε μετὰ σπουδῆς τὸν ἐκλογικὸν κατάλογον, ἀνεῦρε τὸ ὄνομα ἐκάστου, κατέγραψεν αὐτὰ ἰδιοχείρως εἰς τὸν κατάλογον τῶν ψηφοφορούντων, διέταξε τὸν σφαιριδιοδότην ν' ἀφήσῃ ἐπὶ τῆς τραπέζης τ' ἀνάλογα σφαιρίδια, ἔπειτα, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν αὐτοῦ οἱ λεπροὶ παρήλασαν πρὸ τῶν καλπῶν και εἰσάγοντες τὰς μεμολυσμένας των χεῖρας εἰς τοὺς σωλῆνας ἐψηφοφόρησαν. Μετὰ τοῦτο ἐξεληθόντες και συσσωματωθέντες ἀπῆλθον πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ πενήμιφ και φρικῶδει πομπῇ, ὡς φάσματα ἐπιστρέφοντα εἰς τοὺς ζοφεροὺς κευθμῶνάς των, ἀφοῦ διὰ τῆς προσκαίρου παρουσίας των διέσπειραν τὸν τρόμον και τὴν φρίκην εἰς τοὺς ζῶντας.

Ὅτε μετὰ δύο ὥρας οἱ ἀντιπρόσωποι, οἱ σφαιριδιοδοῦται, τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, οἱ χωροφύλακες και οἱ λοιποὶ, πεισθέντες μετὰ πολλοὺς ἐνδοιασμοὺς νὰ πλησιάσωσι χάρις εἰς τὰς προτροπὰς και τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ δικαστικοῦ ἀντιπροσώπου, ἔμαθον τὰ γενόμενα ἔμειναν ἐμβρόντητοι. Ὀλίγιστοι ἐτόλμων νὰ εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ ναοῦ, οἱ πλεῖστοι ἔμενον εἰς τὸ προαυλίον ἐν ἀμηχανίᾳ και ἀγανακτῆσει. Εἰς μᾶ-

την ἀνεζήτησαν ἐμμανεῖς τὸν Κοπάνη, ὁ πανούργος ὑποψήφιος ἐγένετο ἄφαντος, μεταβάς κρυφίως ὅπως παρευρεθῆ εἰς τὸν τόπον τῆς ψηφοφορίας ἄλλων δῆμων, ἀφοῦ εἶδε τελεσφορήσαν τὸ σχέδιόν του. Καὶ ἦτο ὄντως σατανικὸν τὸ σχέδιον τοῦτο. Μνησικακῶν κατὰ τοῦ Περιστερή και θέλων νὰ βλάβῃ αὐτόν, ἐσκέφθη κατ' ἀρχὰς νὰ ἐκτεθῆ εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀποσκίρτησίν του και ἐργασθῆ δραστηριώτερον πρὸς καταπολέμησιν τοῦ τέως βουλευτοῦ, καθ' οὗ εἶχεν ὁμοσεῖ ἀκάθεκτον μίσος. Ὅτε ὁμως συνεννοήθει μετὰ τῶν ἀντιθέτων και βολιδσκοπήσας καλῶς τὰ πράγματα εἶδεν ὅτι τὸ ἐπιχείρημα δὲν ἦτο ὅλως ἀπηλπισμένον ὡς ἐν ἀρχῇ ὑπέθετεν, τότε ὤξυνε τὸ πολυμήχανον πνεῦμά του, ὅπως ἐξεύρη μέσον τι συντελεστικὸν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν. Ἀφοῦ ἐπέισθη ἐκ τῶν ἐρευνῶν του και τῶν συνεννοήσεών του ὅτι οἱ λοιποὶ τῆς ἐπαρχίας δῆμοι ἠδύναντο νὰ καταστῶσιν εὐάλωτοι διὰ κοινῆς μετὰ τῶν συναγωνιστῶν του ζωηρᾶς ἐνεργείας, ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του εἰς τὸν δῆμον Δ... τὸ ἰσχυρότατον προπύργιον τῶν ἀντιθέτων, ἐνθα εἶχον ὁμολογουμένως ἐξησφαλισμένην μεγάλην ὑπεροχὴν. Ἐπρεπε νὰ ἐξουδετερωθῆ ἡ δύναμις αὐτῆ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ τίνι τρόπῳ; Ἡ δωροδοκία δὲν ἦτο ὄπλον ἀσφαλές· ἄλλως τε ἀπητεῖτο μέγα χρηματικὸν κεφάλαιον πρὸς τοῦτο, κατὰ πάσης δὲ παρακεκινδυνευμένης δαπάνης κατεξανίστατο ἡ φιλαργυρία και ἡ γλισχρότης του. Συνεργούς καταλλήλους και ἱκανοὺς πρὸς κλιπνοθέουσιν δὲν εὕρισκεν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ ἐπιχείρημα ἦτο τὰ μάλα δύσκολον ἐνεκα τῶν ἐκδηλωμένων συμπαθειῶν τῶν ἀρχῶν πρὸς τοὺς ἀντιθέτους του. Ἄλλα μέσα πρὸς ἐκφοβισμόν τῶν ἐκλογέων δὲν ἠδύναντο νὰ τεθῶσιν εἰς ἐνεργείαν. Τί ποιητέον λοιπόν; Ἐσκέφθη, ἐσκέφθη και ἐπὶ τέλους εὗρεν!

Ἡ πρώτη ἰδέα τοῦ στρατηγήματος ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν του ἐνῶ ἐφυλλομέτρει ἡμέραν τινα τὸν ἐκλογικὸν κατάλογον τοῦ δήμου. Οἱ λεπροὶ ἦσαν μὲν διαγεγραμμένοι ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, ὅχι ὁμως και ἐκ τοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀρετηρία τοῦ λογισμοῦ του, ἀφοῦ δὲ ὠρίμασε καλῶς τὸ σχέδιόν του, ἐπελήφθη τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ μετ' ἄκρας ἐπιτηδειότητος και ἐν πάσῃ μυστικότητι, παραπέισας δι' ὑποσχέσεων και φιλοδωρημάτων τὰ ἄθλια και ἀπόβλητα ἐκείνη ὄντα νὰ γείνωσιν ὄργανα τῶν φιλεκδικῶν και φιλοδύων σκοπῶν του.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Μαυρολιθάρου ἐφρύαξαν ὅτε ἔμαθον τὰ συμβάντα. Ἡ βδελυρὰ πανουργία, εἰς ἣν κατέρυγεν ὁ πάρεδρος των ἔν' ἀποστερήσῃ αὐτοὺς τοῦ δικαιώματος, εἰς ὃ ἀπέβλεπον μετὰ τόσης ἐπάρεσως, ἐνέπνευσεν εἰς τὴν ψυχὴν

των ἀκράτητον ὀργὴν και ἀγανάκτησιν. Συνέρρευσαν ἀθροῖοι εἰς τὰ περίξ τοῦ τόπου τῆς ψηφοφορίας αὐτοὶ τε και οἱ ἀργότερον ἐλθόντες ἐν σώματι ἐκλογεῖς ἐκ Βελίτσης και περιεπλανῶντο ὡς ἀμαρτωλαὶ ψυχαὶ περίξ τοῦ ναοῦ· ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν εἶχε τὸ θάρρος νὰ εἰσέλθῃ και νὰ ἐγγίσῃ τὰς μολυνθείσας κάλπας. Ἀλαλαγμὸς φοβερὸς ἤκούετο και ἀραὶ και ἀναθέματα ἐξεστομίζοντο και ὕβρεις και βλασφημίαι φρικταὶ ἀπηυθύνοντο κατὰ τοῦ καταχρονίου παρέδρου. Τινὲς ἄγαν τολμηροὶ και ἐξημμένοι προέτεινον νὰ πυροπολήσωσι τὴν οἰκίαν τοῦ Κοπάνη και τὴν ἀπόφασιν ἐπεκρότησεν ἐν βοῇ ἡ ταραχῶδης ὁμήγυρις, ἀλλ' ὡς συμβαίνει συνήθως εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις, οὐδεὶς ἀνέλαβε κατόπιν τὴν εὐθύνην τοιοῦτου ἐγκληματικοῦ πραξικοπήματος, ὅπερ θὰ ὠδήγει τοὺς δράστας κατ' εὐθείαν εἰς τὸ κακούργοδικεῖον. Οὕτως ἡ ἡμέρα παρήλθε χωρὶς νὰ προσέλθῃ νέος τις ψηφοφόρος ὅτε δὲ ὁ ἥλιος ἔδυσε, ἀφοῦ ἐγένοντο αἱ ἀναγκαῖαι διατυπώσεις και συνετάχθησαν τὰ πρακτικὰ, προέβησαν εἰς τὴν διαλογὴν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἐπίτηδες περὶ τὴν ἐσπέραν ἐλθόντος ἀντιπροσώπου τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς. Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐγένετο μετὰ πολλῶν προφυλάξεων. Δι' κάλπαι, ἃς οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἐγγίσῃ, ἐτυλίσσοντο δι' ὑφασμάτων, ἐξήγοντο δὲ τὰ σακκίδια διὰ λαβίδων. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν οἷον προεβλέπετο. Εἶχον ψηφίσει ἐν ὄλῳ πενήντα ἐπτὰ ἐκλογεῖς συμπεριλαμβανομένων και τῶν λεπρῶν, εἰς δὲ τὴν κάλπην τοῦ Κοπάνη εὐρέθησαν ψῆφοι λευκαὶ μόνον δεκαεῖξ. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἦσαν εὐγλωττα προμηνύματα τῆς σωρείας τῶν μαύρων ψῆφων, αἵτινες θὰ ἐρρίπτοντο εἰς τὴν κάλπην τοῦ κύρ Ἡλία, ἂν τὸ στρατήγημά του δὲν ἀπεσῶθει ἐγκαίρως τὴν θύελλαν.

Τὴν ἐπαύριον ἐγνώσθησαν τὰ γενικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπαρχίας, κατὰ τὰ ὅποια ὁ συνδυασμὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐπετύγχανεν ἄριστος. Τρίτος ἐπιτυχῶν ἦτο ὁ κ. Ἡλίας Κοπάνης ὅστις ὑπερέτρησε τὸν πρῶτον ἐπιλαχόντα κ. Περιστερήν κατὰ τριάκοντα δύο ψήφους. Οἱ Μαυρολιθαρίται ἤκουσαν μετ' ἄκρας ἐκπλήξεως τὸ ἀπροσδόκητον ἀποτέλεσμα· ἀλλ' ὅσον μεγάλη και ἂν ἦτο ἡ ἀπορία των και ἡ δυσανέσκειά των, ἐδέησε νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὸ τετελεσμένον γεγονός, πολλοὶ δὲ, και μεταξύ αὐτῶν οἱ τὴν προτεραιάν σφοδρότερον και ἀγριώτερον ἐξυβρίζοντες και ἀναθεματίζοντες αὐτόν, ἔσπευσαν νὰ τὸν συγχαρῶσι διὰ τὴν ἐπιτυχίαν. Ὁ δὲ κ. Κοπάνης ἐδέχετο τὰ συγχαρητήρια μετὰ πολλῆς προσηνείας και ἀνεξικακίας, ἥς ὁμως τὴν εἰλικρίνειαν ἐχαρακτήριζεν ὡς ἀμφίβολον τὸ ἀνεξάλειπτον ἐκεῖνο ἐπίβουλον μειδιάμα του.

Τὴν ἐσπέραν ἐν τῷ παντοπαλίῳ τοῦ κύρ

Μελέτη, λόγου γινόμενου περί τῆς ἐκβάσεως τῶν ἐκλογῶν, ὁ εἰρηνοδίκης, ἡ σφίγξ ἐκείνη ἡ φέρουσα τὸ κροσσῶτόν σάλιον, ἔλυσε τέλος τὴν παρατεταμένην αἰνιγματώδη σιγὴν του καὶ διεκρήρυξεν ἀνεπιφυλάκτως ὅτι ὁ κ. Κοπάνης ἦτο ὁ ἐντιμότερος, ὁ μᾶλλον εὐσυνείδητος καὶ ὁ νοημονέστατος ἀνὴρ τῆς ἐπαρχίας, τὸν δὲ χαρακτηρισμὸν τούτου ἐπεκύρωσαν προθύμως πάντες οἱ παρευώτες καὶ προθυμότερον πάντων οἱ τὴν προτεραίαν προτείνοντες τὸν ἐμπρησμὸν τῆς οἰκίας τοῦ ἐκλεγέντος βουλευτοῦ.

Καὶ ἐγένοντο μὲν ἐνστάσεις λίαν βάσιμοι κατὰ τῆς ἐκλογῆς. Ἄλλ' ὁ Κοπάνης ἔμφρων καὶ προνοητικὸς ὡς πάντοτε, ἅμα ἔμαθεν ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις ἐξῆλθε νικήτρια ἐκ τοῦ ἀνὰ τὸ Κράτος ἐκλογικῆ ἀγῶνος, ἔσπευσε νὰ τηλεγραφῆσῃ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς εἰς ὃν ἀνετίθετο ἡδὴ ὁ σχηματισμὸς κυβερνήσεως, διαβεβαιῶν αὐτὸν περὶ τῆς ἀπαρσκαλεύτου πίστεως καὶ ἀφοσιώσεώς του. Διὸ αἱ ἐνστάσεις ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τοῦ τμήματος, ἐπεκύρωσε δὲ τὴν ἐκλογὴν ἡ βουλὴ δι' ἀναστάσεως.

Μία ἡμέρη τῆς πρωτευούσης μάλιστα, ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐκ τῆς ἐπικυρώσεως, ἔγραψεν ὅτι ὁ κ. Κοπάνης εἰσερχόμενος εἰς τὸ βουλευτήριον, ἔφερεν ὡς ἐφόδια σύνοσιν καὶ φιλοπατρίαν καὶ ὑπόληψιν ἀλώθητον.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

Ἄναμνήσεις

τῶν ἑορτῶν τῆς πεντακοσιετηρίδος

ΤΟΥ ΕΝ ΕΙΔΕΛΒΕΡΓΗΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΙ

Ἰνα κατανοήσωμεν τὴν σημασίαν τῶν ἑορτῶν ἐπὶ τῇ πεντακοσιετηρίδι τοῦ ἐν Εἰδελβέργῃ Πανεπιστημίου, ἀνάγκη ὅπως ἐν ὀλίγοις διαλάβωμεν περὶ τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἔσχον τὰ Γερμανικὰ Πανεπιστήμια ἐπὶ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν ἐν Γερμανίᾳ, καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὴν πολιτείαν.

Ἐν Γερμανίᾳ ὁλόκληρος ὁ πνευματικὸς βίος τοῦ ἔθνους συγκεντρῶται ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις. Προορισμὸς αὐτῶν δὲν εἶνε ἡ διδασκαλία μόνη τῶν διαφόρων κλάδων τῶν ἐπιστημῶν ἵνα ὡς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα χρησιμεύσωσιν, ἀλλ' ἡ διάπλασις καὶ τελειοποίησις αὐτῶν δι' ἀδιαλείπτων ἐρευνῶν ὡς καὶ ἡ περισυναγωγὴ τῶν ἐξ αὐτῶν πορισμάτων καὶ ἡ διατύπωσις αὐτῶν εἰς νέας καὶ τελειότερας θεωρίας. Εἰς τὴν τοιαύτην προόδον τῶν ἐπιστημῶν ἐν τοῖς Γερμανικοῖς Πανεπιστημίοις οὐσιωδῶς συνετέλεσαν οὐ μόνον ἡ ἰδιοφυΐα τοῦ

Γερμανικοῦ ἔθνους, ὅπερ χαρακτηρίζει ἡ μετ' ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς προσήλωσις εἰς τὴν λεπτομερῆ καὶ ἐμβριθῆ ἐξέτασιν καὶ μελέτην παντὸς θέματος, ἡ ἀποκλειστικὴ εἰς τὸ ἔργον ἀφοσιώσις, τὴν ὁποίαν διακαῆς πρὸς τὴν ἐπιστήμην ζῆλος ἀδιακόπως θερμαίνει, ἀλλὰ καὶ τὸ σύστημα τοῦ διοργανισμοῦ τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων, ἰδίως μάλιστα αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ ἐφ' ὧν ὁ διοργανισμὸς οὗτος ἐρείδεται, καὶ ὧν αἱ συνέπειαι κατεδείχθησαν λυσιτελέσταται εἰς τὴν πρόοδον αὐτῶν. Αἱ ἀρχαὶ αὗται, ἃς εὐρίσκουμεν ἀναγεγραμμένας καὶ ἐν τῷ ὄργανισμῷ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Εἰδελβέργης ὡς καὶ πάντων τῶν ἄλλων Πανεπιστημίων ἐν Γερμανίᾳ, εἰσὶν, κατὰ τὸν Schleiermacher, ἡ ἐλευθερία τοῦ διδάσκεισθαι καὶ διδάσκειν, ἡτοι ἡ ἐλευθερία τῆς διδασκαλίας καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς ἀκροάσεως τῶν διδασκόμενων. Ἡ ἐλευθερία τῆς διδασκαλίας συνεπάγεται τὴν ἔλλειψιν παντὸς περιορισμοῦ καὶ ἐλέγχου τοῦ συστήματος τῶν παραδόσεων ἐκάστου καθηγητοῦ, ὡς καὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενου μαθήματος. Ἡ ἐφορεύουσα τὴν Πανεπιστημιακὴν διδασκαλίαν ἀρχὴ δικαίωμα ἔχει ν' ἀπαιτήσῃ ὅπως ἅπαντα τὰ οὐσιώδη μαθήματα ἐκάστης σχολῆς τακτικῶς διδάσκωνται. Ἡ διανομὴ αὐτῶν γίνεται μεταξὺ τῶν καθηγητῶν ἐκ συνεννοήσεως, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ προσήκοντος συνεπεία τῆς διανομῆς ταύτης μαθήματος δύναται ἕκαστος νὰ διδάσκη καὶ πᾶν ἄλλο μάθημα τῆς ἐπιστήμης, ἔστω καὶ παρ' ἑτέρου καθηγητοῦ διδασκόμενον. Οἱ φοιτηταὶ ὀφείλουσι ν' ἀκροασθῶσι τῶν μαθημάτων τῶν ἀπαιτιζόντων τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας ἐκάστης σχολῆς, ἀλλὰ συνεπεία τῆς ἀρχῆς περὶ ἐλευθερίας τῆς ἀκροάσεως εἰσὶν ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέξωσιν οἰονδήποτε ἐκ τῶν διδασκόντων αὐτὰ καθηγητῶν καὶ νὰ ὁρίσωσι τὴν σειράν τῆς ἀκροάσεως. Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο εἰρημένων ἀρχῶν προκύπτει ὁ ἀδιάλειπτος διαγωνισμὸς μεταξὺ τῶν καθηγητῶν καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀμιλλα ὅπως καταστήσωσι τὰς παραδόσεις τελειότερας καὶ ἐμβριθεστέρας, ὅπως μείζονα προσελκύσωσιν ἀριθμὸν ἀκροατῶν. Τῶν ἀκροατῶν δὲ ἡ πληθὺς δὲν διαθρῦπται μόνον κενόδοξον φιλαυτίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὕλικα αὐτῶν αὐξάνει μέσα, καὶ ἄμεσον τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων παρέχει διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐκ τῶν διδάκτρων προσόδων. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ καθηγηταὶ ἐν Γερμανίᾳ ἀποκλειστικὸν ἔργον καὶ μοναδικὸν μέλημα τοῦ βίου αὐτῶν ἔχουσι τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν, μὴ ἀντιπερισπώμενοι εἰς ἔργα ποικίλα πρὸς θεωρητικὴν βιωτικῶν ἀναγκῶν.

Πόσον ὠφέλιμος ἀποβαίνει ὁ ἀδιάλειπτος οὗτος μεταξὺ τῶν καθηγητῶν διαγωνι-

σμὸς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τοῦ Γερμανικοῦ συστήματος πρὸς τὸ Γαλλικόν. Ἐν Γαλλίᾳ ἀνεγνώρισαν τὴν ἀνάγκην τοῦ διαγωνισμοῦ, ἀλλὰ μετετόπισαν αὐτὸν εἰς σημεῖον ἔνθα ἡ ἐπιδράσις αὐτοῦ ἦκιστα δύναται νὰ τελεσφορήσῃ καὶ νὰ ἀπολήξῃ εἰς πρακτικὰ καὶ ἐμβριθῆ ἀποτελέσματα. Παρεδέχθησαν αὐτὸν ὡς χρήσιμον μόνον πρὸς δοκιμασίαν τῶν ὑποψηφίων χηρευούσης ἑδρας καθηγητοῦ, διερρυθμισαν αὐτὸν εἰς τρόπον λίαν ἀνεπιτυχῆ πρὸς ἔλεγχον τῆς ἀληθοῦς ἐκάστου ικανότητος, παρέδωκαν δὲ τὴν τύχην τῶν προσερχομένων εἰς τοιοῦτον διαγωνισμὸν εἰς τὰς στιγμιαίας ἐντυπώσεις κριτῶν οὐχὶ πάντοτε ἀμερολήπτων, εἴτε ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, εἴτε ὡς πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτῶν θεωρίας. Ὁ διαγωνισμὸς πρὸς ἐκλογὴν τῶν καθηγητῶν ὡς ἐν Γαλλίᾳ διεξάγεται ἀποκλείει ἐκ προοιμίων πᾶσαν δεδοκιμασμένην ικανότητα, ἥτις βεβαίως δὲν θέλει στέρξει νὰ τεθῇ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον ὁμοτίμων ἢ καὶ ἐνίοτε ὑποδεεστέρων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Συνήθως περιορίζεται μεταξὺ νεαρῶν ἐπιστημόνων παρασκευαζομένων πρὸς διδασκαλίαν, ὅθεν δὲν δύναται νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν πραγματικὴν καὶ ἀναμφισβήτητον ὑπεροχὴν, ἀλλὰ τὴν προσδοκίαν τοιαύτης ὑπεροχῆς καὶ ταύτην σχετικῶς πρὸς τοὺς προσελθόντας εἰς τὸν διαγωνισμὸν. Ἐκτὸς τούτου καὶ τὰ μέσα δι' ὧν γίνεται ἡ δοκιμασία ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ πρόσωπα τῶν κριτῶν εἰσι πάντη ἀπρόσφορα. Ἡ ὑποβολὴ συγγραφῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἀφετηρίας τοῦ διαγωνισμοῦ συνταχθείσης, ἡ ἐπεξεργασία ὠρισμένων θεμάτων ὑπὸ τῶν κριτῶν ὀριζομένων, ἡ ἐνώπιον αὐτῶν ἀποπειρατῆριος διδασκαλία δυσκόλως δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐγγυήσεις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐμβριθείας τῶν ὑποψηφίων· πιθανὸν νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τεκμήρια ἰσχυρῆς μνήμης ἢ εὐχερείας περὶ τὸ λέγειν, ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἰσὶ τὰ μόνα καὶ κύρια ἐφόδια τοῦ μέλλοντος καθηγητοῦ. Τὸ χερίστον δὲ πάντων τῶν τοιοῦτου συστήματος ἀποτελεσμάτων εἶνε ὅτι ὁ ἐν τῷ διαγωνισμῷ διαπρέψας ἀφ' ἧς ἡμέρας λάβει τὸν διορισμὸν αὐτοῦ δύναται ἡσυχῶς ν' ἀναπαυθῆ, ὅπως ἀμέριμνος περὶ τοῦ μέλλοντος. Αἱ πρόσοδοι αὐτοῦ ὀριστικῶς κανονίζονται μένουσαι ἀμετάβλητοι εἴτε ἀναδειχθῆ ἔξοχος τῆς ἐπιστήμης θεράπων, εἴτε διανύσῃ τὸ στάδιον αὐτοῦ ἐν ἀνεπιζήλῳ μετριότητι. Ἡκιστα ἐνδιαφέρεται ἂν τὸ ἀκροατήριον εἶνε πλήρες ἢ κενόν, διότι ἡ ἀκροάσις τῶν παραδόσεων αὐτοῦ ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς φοιτητάς. Ἐνωεῖται οἰκοθεν ὅτι τὰ ἀτοπήματα τοιοῦτου συστήματος δὲν ἀναφαίνονται ὅταν τὸ ἔνθεον πῦρ τῆς ἐπιστήμης θερμαίνει τὸν ζῆλον καὶ τὸ φιλότιμον τοῦ διδάσκοντος, ἀλλ' ἡ περίπτωσις αὕτη ὡς ὅπως ἐξαίρετικὴ ιδιότης δὲν πρέπει νὰ

λαμβάνεται ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς σκοπιμότητος θεσμοθετήματος, ἕνεκα τοῦ ὁποῖου ὁ Cousin (Oeuvres complets tom. III σελ. 55) δὲν ἐδίστασε νὰ ἀποκαλέσῃ τὸν ἐν Γαλλίᾳ διοργανισμὸν τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως «l'ideal d'une organisation absurde».

Οἱ προεκτεθέντες λόγοι ὑπηγόρευσαν τὴν κατάργησιν καὶ ἐν Γαλλίᾳ τοῦ διαγωνισμοῦ πρὸς διορισμὸν τῶν τακτικῶν καθηγητῶν. Νῦν διορίζονται οὗτοι τῇ προτάσει τῆς οἰκίας σχολῆς, ὁ δὲ διαγωνισμὸς τελεῖται μόνον μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων διὰ θέσιν ἀναπληρωτικοῦ καθηγητοῦ (agrégé), ἀλλὰ καὶ ἡ τροποποίησις αὕτη συνεπάγεται πλείστα ὅσα ἀτοπήματα.

Ἡ ἐλευθερία τῆς ἀκροάσεως ἡ ὑπὲρ τῶν φοιτητῶν καθιερούμενη οὐ μόνον ἐπιτρέπει τὴν ἐκλογὴν τοῦ καθηγητοῦ πρὸς ἀκροάσιν οἰουδήποτε μαθήματος, ἀλλὰ καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς σειράς τῆς ἀκροάσεως ἐκάστου αὐτῶν διευκολύνει. Καθιστᾷ δὲ ἐφικτὴν τὴν φροῖτησιν καὶ εἰς μαθήματα μὴ ἀπαιτιζόντα τὸν στενὸν κύκλον τῆς διδασκαλίας τῆς ἐπιστήμης ἣν σπουδάζει, λίαν δὲ ὠφέλιμα ὄντα πρὸς ἐπαύξεισιν τῶν γενικῶν τῶν φοιτητῶν γνώσεων. Τὸ τοιοῦτον σύστημα ἄμεσον συνέπειαν ἔχει τὴν κατάργησιν τοῦ ἐλέγχου τῶν σπουδῶν τοῦ φοιτητοῦ διὰ τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων, αἵτινες κύριον ἔχουσι σκοπὸν νὰ βεβαιώσωσιν οὐχὶ τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν τοῦ φοιτητοῦ, ἀλλὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς μελέτης τῶν κατ' ἔτος ἀκροασθέντων, οὕτω δὲ καταβιβάζουσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς περιωπῆς ἐλευθέρου ἀκαδημαϊκοῦ πολίτου εἰς μαθητὴν σχολείου, καταστρέφουσιν ἀνωφελῶς τὸν χρόνον καὶ τῶν φοιτητῶν καὶ τῶν καθηγητῶν, παρεκτρέπουσαι αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ κυρίου ἀντικειμένου τῆς ἐργασίας, καὶ εἰς οὐδὲν πρακτικὸν καὶ σκόπιμον ἀποτέλεσμα φέρουσιν.

Ὅπου τὸ σύστημα τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων ἐφαρμόζεται ἡ διδασκαλία τῆς ἐπιστήμης κατατέμενεται, ἡ δὲ σπουδὴ ὑπὸ τῶν φοιτητῶν ἐπιπολασιότερα καθίσταται. Διὰ τοῦ τοιοῦτου συστήματος ἀνεπίκτος ἀποβαίνει ἡ τούλαχιστον λίαν δυσχερὴς ἡ συγγώνευσις καὶ συναρμολότησις τῶν διαφόρων θεωρημάτων τῆς ἐπιστήμης εἰς γενικωτέρας ἀρχὰς καθοδηγούσας ἐκάστοτε τὸν μαθητὴν εἰς τὴν ἀντίληψιν καὶ ἐπίλυσιν τῶν ὑποβαλλομένων ζητημάτων. Αἱ ἐξετάσεις δὲν ἐπιδιώκουσι τὴν βεβαίωσιν τῆς περὶ τὸ σκέπτεσθαι καὶ κρίνειν ἐπιστημονικῆς ικανότητος τῶν προσερχομένων, ἀλλὰ περιστρέφονται εἰς ἀπλοῦν ἔλεγχον τῆς μνήμης αὐτῶν, οἵτινες δίκην ψιττακῶν ἐπαναλαμβάνουσιν ὅσα κατὰ τὸ ἔτος ἤκουσαν διδασκόμενα. Ὡς ἐκ τούτων ὁ φοιτητὴς ἀποτρεπόμενος ἀπὸ πάσης ἐμβριθοῦς μελέτης ἀναγκάζεται νὰ δα-

πανῶ μέγα μέρος τοῦ χρόνου εἰς ἄγονον ἀποστήθισιν τῶν ἀκροαθέντων καὶ προπαρασκευῆν διὰ τὰς τοιαύτας τυπικὰς ἐξετάσεις.

Διὰ δὲ τοὺς καθηγητὰς ὅποια χρόνου ἀπώλεια εἰς ἐργασίαν οὐδαμῶς εἰς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης συντελοῦσαν! Αἱ ἐνιαυσίαι ἐξετάσεις ἐν Πανεπιστημίοις ἔνθα πλεονάζει ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν δύνανται ν' ἀπορροφήσωσι τὸ τέταρτον ἢ μὴ εἴπωμεν τὸ τρίτον τῆς ἐργασίας τοῦ καθηγητοῦ, ἢ δὲ ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ δὲν εἰσὶν αἱ ἐξετάσεις, ὡς οὐδὲ ἡ τυπικὴ ἀπὸ τῆς ἑδρας διδασκαλίαι, ἀλλ' ἡ ἀδιάλειπτος καὶ συνεχὴς μελέτη ἢ ἰδιαιτέρως ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ αὐτοῦ γινομένη, καὶ ὅσον ὀλιγότερον ἀπὸ ταύτης ἀποσπᾶται τόσον τὸ ὄφελος μεγαλῆτερον. Ἡ ἀπὸ τῆς ἑδρας διδασκαλίαι εἶνε ἡ σύνοψις καὶ ὁ βραχὺς ἐπίλογος πολλῶν παννυχίδων, ἃς ὀφείλει νὰ διέλθῃ ὅπως ἐν πεποιθήσει ἀπαγγεῖλη ἀπὸ τῆς ἑδρας τὰ δόγματα τῆς ἐπιστήμης ἢν διδάσκει.

Ἡ ἀντίρρησης ὅτι διὰ τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων ἀναγκάζονται οἱ φοιτηταὶ νὰ ὦσι τακτικώτεροι εἰς τὰς ἀκροάσεις τῶν μαθημάτων, καὶ νὰ ἐπιδίδωνται μᾶλλον εἰς τὴν μελέτην αὐτῶν, περιέχει σωρεϊτὴν συλλογισμῶν ἐστερημένων πάσης λογικῆς ὑποστάσεως.

Ἡ πολιτεία κανονίζουσα τὴν ἐπιστημονικὴν τῶν νέων ἐκπαίδευσιν οὔτε καθῆκον, οὔτε συμφέρον, οὔτε τὴν δυνάμιν ἔχει ὅπως ἐπιβάλλῃ τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν, καὶ δι' ἐξαναγκαστικῶν καὶ προληπτικῶν μέσων εἰς τὴν ἐκμάθησιν αὐτῶν τοὺς ὀκνεῦντας προτρέπη. Τὸ καθῆκον τῆς πολιτείας πρὸς διαπαιδαγώγησιν τῆς νεολαίας ἐκτελεῖται μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου καθ' ὃ δύναται νὰ ἀναδείξῃ τοὺς νέους χρυσοὺς καὶ πεφωτισμένους πολίτας. Ἐπομένως τὸ στάδιον τῆς κηδεμονευτικῆς αὐτῆς ἐξουσίας λήγει εἰς τὰ ὅρια τῆς κατωτέρας καὶ μέσης παιδείας. Ἡ σπουδὴ τῶν ἐπιστημῶν εἶνε ἔργον ὅπως αὐτοπροαίρετον, οἱ ἀφιερῶμενοι δ' εἰς ταύτην τότε μόνον δύνανται νὰ εὐδοκιμήσωσι, ὅταν φέρωσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸν ἔμφυτον ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ζῆλον. Ἄν ὑπάρχῃ οὗτος, περιττὸς ἀποβαίνει πᾶς ἐξαναγκασμός, ἂν δὲν ὑπάρχῃ, μάταιος ἀποδεικνύεται. Ἡ πολιτεία δὲν ἔχει συμφέρον εἰς παραγωγὴν καὶ πολλαπλασιασμὸν ἐπιστημονικῶν μετριοτήτων οἷοι εἰσὶν οἱ ἐξαναγκαστικῶς εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐπιστημῶν ἐπιδιδόμενοι. Οἱ τοιοῦτοι βλάπτουσι τὴν πολιτείαν, καὶ γίνονται πρόσκομμα εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ἰκανῶν καὶ δοκίμων. Ἄπαντα τὰ ἐξαναγκαστικὰ μέτρα πρὸς ἔλεγχον τῆς τακτικῆς φοιτήσεως εἰς τὰς παραδόσεις, τῆς μελέτης τῶν διδασκομένων διὰ τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων καὶ τὰ τοιαῦτα μειρακιώδη μέτρα, ἀποδεικνύονται ὅπως ἀλυσίτελῆ, ὅ-

ταν τὸν ζῆλον τοῦ σπουδάζοντος δὲν διαφλέγῃ τὸ ἔνθεον πῦρ τῆς ἐπιστήμης. Πῶς θέλομεν βεβαιώσειν ὅτι ὁ προσερχόμενος εἰς τὰς παραδόσεις προσέχει καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν, ἢνα οὕτω ἐχωμεν πλήρη τὸν ἔλεγχον τῆς διοχετεύσεως αὐτῆς εἰς τὸν ἐγκέφαλον τῶν ἀκροατῶν; Ἄραγε ἢ ἀποστήθισις μόνη τῶν διδασκομένων ἀποτελεῖ τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν; Ποσάκις καὶ οἱ ὀκνηρότεροι τῶν φοιτητῶν καὶ οἱ πτωχότεροι τῷ πνεύματι δὲν κατορθώνουσι διὰ παντοίων μέσων νὰ ὑπερπηθῶσι τοὺς διαμέσους φραγμοὺς τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων;

Ἡ πολιτεία περὶ ἐνὸς μόνου ἔχει καθῆκον νὰ μεριμνήσῃ ἐν τῷ διοργανισμῷ τῆς Πανεπιστημιακῆς ἐκπαίδευσως, ὅπως ἐπαρκῆ παρέχῃ τὰ μέσα τῆς διδασκαλίας, καὶ ὅπως ἡ δοκιμασία πρὸς ἀπονομὴν τῶν ἀκαδημαϊκῶν βαθμῶν γίνεται μετὰ τῆς προσηκούσης ἐμβριθείας καὶ αὐστηρότητος, ὥστε νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἐγγύτης τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως τῶν τυχόντων αὐτοῦ, οἱ δὲ ἀκαδημαϊκοὶ βαθμοὶ νὰ ὦσι τὸ γέρας τῆς ἀόκνου ἐργασίας καὶ ἐπιδόσεως ἐν τῇ σπουδῇ τῶν ἐπιστημῶν.

Αἱ εἰρημέναι ἀρχαὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀκροάσεως αἱ διέπουσιν τοὺς καταστατικούς νόμους τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων διὰ μακρὰς ἐδοκιμάσθησαν ἐν Γερμανίᾳ πείρας καὶ ἀποτελοῦσι τοὺς κυριώτερους παράγοντας τῆς προόδου καὶ ἀκμῆς αὐτῶν. Οἱ καθηγηταὶ προσελκύουσι τοὺς μαθητὰς εἰς τὰς παραδόσεις αὐτῶν διὰ τῆς πεφωτισμένης καὶ εὐδοκίμου διδασκαλίας, οἱ δὲ φοιτηταὶ προσέρχονται εἰς αὐτὰς καὶ ἐπιδίδονται εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐπιστημῶν ἐκ τοῦ αὐτοπροαίρετου καὶ οικειοθελοῦς ζήλου ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ἐμπνεόμενοι. — Καὶ ἐν Γερμανίᾳ οὔτε ὅλοι οἱ φοιτηταὶ συχναζοῦσιν εἰς τὰς παραδόσεις, οὔτε ὅλοι ἀπέρχονται τοῦ Πανεπιστημίου φέροντες τὰ προσόντα ἐπιστημονικῆς μορφώσεως. Ἄλλ' ἐν Γερμανίᾳ ἔνθα δὲν δεσπόζουσιν αἱ ἐπιπόλαιαι κρίσεις ἐνόησαν ὅτι τοῦτο δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν καταστατικῶν νόμων τῶν Πανεπιστημίων, ἀφοῦ καὶ ἐν ταῖς ἐπικρατείαις ἔνθα τὸ κηδεμονευτικὸν σύστημα ἐπὶ τῶν φοιτητῶν ἐπικρατεῖ δὲν ἐπέρχονται ἀλλοῖα ἀποτελέσματα, ἀφοῦ καὶ ἐκεῖ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἐκλεκτοί. Πρεσβεύουσιν ὅτι ἕκαστος δὲν γεννᾶται προωρισμένος νὰ ἀναδειχθῇ ἐπιστήμων, ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ἰδιαιτέρα κλίσις καὶ ἔμφυτος διάθεσις. Ὅσον δὲ εὐάριθμος καὶ ἂν ἢ ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων, ἀρκεῖ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς πολιτείας καὶ πολὺ μάλιστα λυσιτελέστερον.

Τὰ Γερμανικὰ Πανεπιστήμια ἔνεκα τοῦ ἰδιόζοντος αὐτῶν ὀργανισμοῦ, οὐ μόνον εἰς προαγωγὴν τῆς καθόλου ἐπιστήμης εὐδοκίμως εἰρ-

γάσθησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐθνικὴν διάπλασιν καὶ ἐνότητά τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους συνετέλεσαν. Ἐν τοῖς Γερμανικοῖς Πανεπιστημίοις ἐβλάστησαν τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς ἰδέας τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, τὰ ὅποια ἢ ἐναρμόνιος αὔρα τῆς Γερμανικῆς ποιήσεως ἐναπέθηκεν εἰς τὰς σφριγώσας καρδίας τῆς νεολαίας. Ἀπὸ τὰς ἑδρας τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων ἐδόθη τὸ πρῶτον σύνθημα πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἰδέας τῆς Γερμανικῆς ἐνότητος. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐν τῇ ὀμιχλώδῃ ἀτμοσφαιρᾷ ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων τοῦ δεσποτισμοῦ, τῶν φυλετικῶν διαιρέσεων καὶ τῶν κοινωνικῶν προλήψεων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας καὶ τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν ἐσφαιρίετο ὡς παράμορφον ἀποκύημα νοσηρᾶς φαντασίας. Ἄλλ' ὅμως μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας διὰ τῆς ἐπιδράσεως ἢν ἔσχηεν ἢ καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν πρὸς ἀναμόρφωσιν τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ, ἢ ἰδέα αὕτη ἀνέλαμψεν ἀκτινοβόλος καὶ ὠδήγησε τὸ Γερμανικὸν ἔθνος εἰς τὴν παγίωσιν τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ἐνότητος.

(Ἔπειτα συνέχεια).

K. N. ΚΟΣΤΗΣ.

Ἡ μάθησις εἶνε ὅπως ἀνωφελὴς ἂν μὴ συνυπάρχῃ τῇ ἀγαθότητι καὶ τῇ σωφροσύνῃ καὶ μὴ προϋποθέτῃ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτήρος. Ὁ Πεσταλότζης μάλιστα ἐφρόνει ὅτι ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις μεμονωμένη εἶνε ἐπιβλαβὴς καὶ ἤθελε τὴν μάθησιν ἔχουσιν τὰς ρίζας αὐτῆς καὶ ἀντλοῦσαν τὴν δυνάμιν τῆς ἐν τῇ θελήσει ὑποτεταγμένη εἰς τὸ κράτος τῆς θρησκείας καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ο ΕΜΠΡΗΣΤΗΣ

(Μυθιστορία Ἡλ. Βερτέ.—Μετάφρασις Α. Β.)

[Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

ΙΕ'.

Τὸ λατομεῖον

Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς περίπου λεύγης ἀπὸ τῆς Βωβραὶ, παρὰ τὴν ὄρῃν κοιλάδος, ποτιζομένης ὑπὸ τῆς Γόνης, ὑψοῦται ὡς ὑπερμεγέθης τοῖχος μακρὰ βράχων σειρὰ. Ἄλλοτε ἐξωρῶσσαντο οἱ λίθοι τῶν, χαινέουσι δ' ἔτι πολλὰ, ὡς ἀνοικτὰ μεγάλα στόματα, αἱ εἰσοδοὶ τῶν ἐγκαταλειμμένων λατομείων. Τινὰς αὐτῶν ἀπέφραξαν ἤδη βάτοι καὶ παράσιτοι θάμνοι, ἄλλαι δὲ κατέστησαν ἀπρόσιτοι ἔνεκα ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν καταπτώσεων. Ὅδὸς φοιτωμένη ἄλλοτε ἀλλ' ἐρημωθεῖσα σχεδὸν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως σιδηροδρόμου, διέρχεται παρὰ

τοὺς πρόποδας τῶν βράχων αὐτῶν. Καὶ ὁμως, ἐκτὸς πενιχρῶν τινῶν οἰκημάτων, ὑποφαινομένων διὰ τοῦ φυλλώματος ἐν τῷ μυχῷ τῆς κοιλάδος, καὶ σχεδιῶν τινῶν ἐκ ξύλων καταφερομένων ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐν συνοδείᾳ θορυβῶδει, ὁ τόπος εἶνε μονήρης, σιωπηλὸς καὶ σχεδὸν ἄγριος.

Ἐντὸς ἐνὸς τῶν παλαιῶν τούτων λατομείων, τοῦ μᾶλλον μεμονωμένου καὶ ἀπρόσιτου, ἀνευρίσκομεν πρόσωπα τῆς ἱστορικῆς ταύτης γνωστῆ ἤδη εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας.

Ὁ θόλος αὐτοῦ, καίτοι ὑπὸ θάμνων περιβαλλόμενος, ἦτο ἀρκετὰ ὑψηλός, ὅπως χωρῆσθαι ἀμείζιον μετὰ τοῦ φορτίου του, ἀπὸ πολλῶν δὲ ἤδη ἡμερῶν εἶχε τοποθετηθῆ παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς κοιλότητος ἢ ἀμαξὰ τῶν σχινοβατῶν τῆς Βωβραὶ. Ἡ ἀμαξὰ αὐτή, ὡς γνωρίζομεν, ἦτο ἀληθῆς κινητὴ οἰκία, ὅπου ὁ θίασος ὅλος ἠδύνατο νὰ καταλύῃ καὶ νὰ κοιμᾶται. Διὰ τὸ ἀνωτέρωτον δὲ εἶχε τοποθετηθῆ ἔξω τὸ πύραυλον τοῦ μαγειρείου καὶ ἄλλα τινὰ ὀγκώδη σκεύη. Κατὰ τὸν σκοτεινὸν μυχὸν τοῦ λατομείου φραγῆ ἐκ λίθων καὶ κλάδων ἀπατέλει εἶδος τι σταύλου δι' ἵππων γηραιῶν, ἰσχνῶν καὶ τοσοῦτον κατεσκληκότα, ὥστε ἠπόρει τις πρὸς τὸ θαῦμα ὅτι κατάρθωσεν ὁ ταλαίπωρος νὰ σύρῃ ἔως ἐκεῖ, διὰ χαραδρῶν καὶ τριβῶλων, τὴν βαρεῖαν ἐκείνην ἀμαξάν.

Τοιοῦτον καταφύγιον εἶχεν ἐκλέξει ὁ ἀπαράμιλλος θίασος. Ἀπαξίων τὰς εὐφημίας καὶ τὰ χειροκροτήματα τοῦ ὄχλου, ἐφαίνετο ἀναπαυόμενος ἀπὸ τῶν παρελθόντων θριάμβων του, ἐκτὸς ἂν τυχὸν εἶχε λόγους ἰδιαιτέρους ν' ἀποφεύγῃ πρὸς καιρὸν τὴν κοινὴν προσοχὴν.

Ἀπετελεῖτο δὲ πλέον ἐκ τῶν τριῶν μόνον προσώπων, ἅτινα ἐφαίνοντο συγκροτοῦντα μίαν μόνην οἰκογένειαν: τοῦ Ἡρακλέους, ἀρχηγοῦ καὶ κυριάρχου τῆς κοινότητος, τῆς συμβίου αὐτοῦ ὠραίας ἀμερικανίδος, καὶ Ζωζοῦ τέλους τοῦ Ἐξηθρωμένου, υἱοῦ τῶν ἢ δῆθεν υἱοῦ τῶν Πάντας αὐτοῦ δὲν ἐκόσμου πλέον αἱ χρυσοφανεῖς ἐνδυμασίαι τῶν δημοσίων παραστάσεων, οὐδὲ τὰ σχετικῶς καθάρια ἐνδύματα ἅτινα ἐφόρου ἐν τῇ πόλει. Ἡ ὠραία Ἀμερικανίς, γυμνόπους καὶ κοντὸν περιβεβλημένη μεσοφόριον, εἶχε τὴν ὄψιν ἀθιγγανίδος. Ὁ Ἡρακλῆς ἐκάλυπτε τὰς μεγαλοπρεπεῖς τοῦ κορμοῦ του διαστάσεις διὰ βλοῦζης κυανῆς, τοῦ παιδίου δὲ τὴν ἐνδυμασίαν ἀπετέλει χιτῶν καὶ σκελέα καὶ τοὺς γυμνοὺς αὐτοῦ πόδας περιεβαλλόν σανδάλια πρώην ἐρυθρά, ἐσχισμένα καὶ παράχροα ἐκ τῆς μακρᾶς χρήσεως.

Παρὰ πᾶσαν τὴν ἐλεεινὴν αὐτὴν θέαν, ὁ θίασος δὲν ἐφαίνετο καταδικασμένος εἰς μεγάλην ἐγκράτειαν ἐν τῇ μονώσει του. Εὐθύς μετὰ τὴν ἀφίξιν του, ὁ Ἡρακλῆς, ὅστις ἐγνώριζε κάλλιπτα τὴν χώραν, μετέβη ἐφιππος εἰς χωρίον κεί-

μενον επί τῆς ἄλλης τῶν βράχων κλιτύος, καὶ ἠγόρασαν ἄφθονα τρόφιμα, βρευστά τε καὶ στερεά. Ἐζῶν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἐν χλιδῇ, καὶ οἱ τὴν λεωφόρον, παρὰ τὸ λατομεῖον, διαβαίνοντες χωρικοὶ ὠσφραίνοντο τὴν κνίσσαν τῶν ὄρεκτικῶν ἐδεσμάτων, ἅτινα ἐμαγειρεῦεν ἐπὶ τοῦ πυραύνου τῆς ἠώραίας ἀμερικανίς. Δὲν ἐστεροῦντο δὲ, φαίνεται, καὶ χρήματα, διότι πολλὰκις ὁ οἰκοδεσπότης ἐπορεύετο κρύφα εἰς τὰ πλησιέστερα τῆς κατοικίας του καπηλεῖα, καὶ μετὰ μακροῦς ἐκεῖ σταθμοῦς ἐπανέκαμπτεν οὐκ ἀδὲ πορφυροῦς ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς, ἐξημμένην τὴν μορφήν καὶ τὸ βῆμα κλονούμενον.

Οὕτως ἡμιμεθῶν ἐπέστρεφεν ἡμέραν τινα εἰς τὸ λατομεῖον· μέθη δὲ καίτοι ἀτελής τοιοῦτου ἀνθρώπου, βρωμαλέου καὶ κτηνώδους, θὰ ἦτο βεβαίως φοβερά.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ ὠραία Ἀμερικανίς, ἐπὶ λίθου καθήμενη, διώρωνε παλαιὰν τινα πλεκτὴν κροσόχρον ἀναξυρίδα, ἐφ' ἣν ἤλπιζεν ἔτι ἐν τῷ μέλλοντι, ἐνῶ ὁ Ζωζὸς εἶχεν ἀπέλθει νὰ βοσκήσῃ τὸν ἵππον εἰς τὰ ἄκρα τῶν δρόμων. Ἐκ πρώτης ὕψεως ἡ γυνὴ ἐνόησε πόθεν ἤρχετο ὁ Ἡρακλῆς, παραιτήσασα δὲ τὴν ἐργασίαν τῆς, ἠγέρθη ὀρηκτικῶς.

— Πάλιν! ἐφώνησε βαδίζουσα ὀργίλη πρὸς τὸν σύμβιον τῆς κακομοίρη μεθύστακα! ἀκαμάτη! δὲν ἐντρέπεσαι; Δὲν φθάνει ποῦ δὲν βγάζομε ἐδῶ τίποτε, μόνον σκορπᾶς καὶ τὰ χρήματα ποῦ μᾶς ἔδωκε ὁ ἀφέντης... Ἐλεγα πῶς θὰ εἶχες μυαλὸ ν' ἀγοράσῃς μ' αὐτὰ ἕνα ἄλλο ἄλογο, γιατί αὐτὸ ποῦ ἔχομε θὰ σκάσῃ καμμιὰ μέρα ἀπὸ τὴν πείνα κι' ἀπὸ τὰ γερατεῖα! Μὰ ἐσὺ ἄλλο δὲν κάνεις παρὰ νὰ πίνῃς ἀπὸ τὸ πρωτὸ ὡς τὸ βράδυ... Δὲν ἔξέρω ποῖος μὲ κρατεῖ νὰ σὲ πνίξω!

Σημειωτέον ὅτι ἡ ὠραία Ἀμερικανίς ἦτο ἀδύνατος καὶ ἰσχνή, ὁ δὲ Ἡρακλῆς ἠδύνατο νὰ τὴν θρυμματίσῃ δι' ἐνὸς μόνου γρονθοκοπήματος. Ἀλλὰ τσακῦτην ἤσκει ἐπ' αὐτὸν παράδοξον ἐπιρροὴν ὥστε οὐδέποτε διενόηθη κἄν ὁ ἀθλητῆς ν' ἀσκήσῃ τὴν βίωσιν του ἐπὶ τῆς καχεκτικῆς του συζύγου. Ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς ἀναβάθρας τῆς ἀμάξης, καὶ ἀπήντησε κατηχυμένως:

— Ἐλα, μὴ θυμώνῃς, Μαριῶ! Ξεύρεις πῶς ἐδώσαμε ὑπόσχεσι νὰ κρυφτοῦμε, ὡς ποῦ νὰ τελειώσῃ μιὰ κάποια ἱστορία... Τί νὰ κάμω τὸ λοιπὸν; Πᾶω νὰ σκάσω ἀπὸ τὴν πληξί... γιὰ διασκέδασαι πίνω μιὰ δεκάρα βρακί. Τί βία ἔχομε νὰ φύγωμε; Κ' ἐπειτα, Μαριῶ μου, θαρρεῖς πῶς σ' ἐλησμόνησα; Σοῦ ἔφερα καὶ σένα τὸ μερτικό σου, γιὰ τὸ στομαχόπονό σου.

Ἐξαγκών δὲ τοῦ θυλακίου του φιαλίδιον βρακίς κ' ἐκπωματίσας αὐτὸ, κατέπιεν ὀλίγον ἐκ τοῦ περιεχομένου του, ὅπως βεβαιωθῆ ἀναμφιβόλως, ὅτι τὸ ποτὸν δὲν εἶχε βλαβῆ κατὰ

τὴν ὁδοιπορίαν. Ἡ ὠραία Ἀμερικανίς ἢ Μαριῶ —ἀδιάφορον— ὤρμησεν ἐπ' αὐτὸν καὶ τοῦ ἀπέσπασε τὸ φιάλιον, κραυγάζουσα:

— Φθάνει σου, κακομοίρη! αὐτὸ εἶνε ἴδικό μου.

Καὶ φέρουσα τὴν φιάλην εἰς τὰ χεῖλη τῆς ἐπιεν ἐξ αὐτῆς ὡς ἂν ἤθελε νὰ τὴν κενώσῃ ἀπνευστί. Ἐσταμάτησεν ὅμως τέλος, καὶ ἀφοῦ τὴν ἐφύλαξεν, εἶπε δι' ἠπιωτέρας φωνῆς:

— Ἐχεις καὶ τὰ καλά σου, Γερώνυμο· καὶ ἂν ἤθελες μόνον νὰ κυττάξῃς λιγάκι τῆς δουλειαίς σου... Δὲν ἔκαμες κακὴ δουλειὰ μὲ τὸν ἀφέντη... ἀλλὰ σὰ σκοῦρο μοῦ φαίνεται τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ εἶμαστ' ἀναγκασμένοι νὰ κρυβώμεθα εἰς αὐτὴ τὴν ποντικώτρυπα... Δὲν μοῦ λές, ἀλήθεια, τί συνέβη τὴν νύκτα ποῦ βγήκες μὲ τὸν χονδρὸν; Δὲν σ' ἀρέσει νὰ τὸ λές, τὸ ξεῦρω, ἀλλὰ μαζὺ μου...

— Φθάνει, Μαριῶ, ἀπήντησεν ὁ Ἡρακλῆς σκυθρωπάσας αἴφνης καὶ ἀποστρέφων τὴν κεφαλὴν. Ἐκέρδησα παράδες, αὐτὸ εἶνε σπουδαῖο, γιὰ τὰλλα σοῦ εἶνε ἀδιάφορο... Ποῦ εἶνε τὸ παιδί;

Ὁ Ἰερώνυμος ἐκάλει οὕτω Ζωζὸν τὸν Ἐξηρωμένον.

— Βοσκάει τὸ ἄλογο. Μὲ τὰ σωστά σου, τὸ λοιπὸν, δὲν θέλεις νὰ μοῦ εἰπῆς;

— Κρύβε λόγια, σοῦ εἶπα! Θὰ τὰ μάθῃς καμμιὰ μέρα. Ἦθελα νὰ τοῦ κάμω τὸ μάθημα τοῦ παιδιοῦ, κι' αὐτὸ δὲν ἔρχεται. Κάπου θὰ κοιμήθηκε, βάζω στοίχημα! Τί χαμένο κορμί! Μὰ τὸ Χριστό, λυποῦμαι τὰ δέκα τὰλλαρα, ποῦ τ' ἀγόρασα ἀπὸ τοὺς γύφτους, ὅταν ἦταν μικρό!

— Σῶπα, Γερώνυμο! Δὲν τὸ κάνομε τίποτα, ἂν δὲν θαρῆ πῶς εἶνε παιδί μας, κ' ἔκαμες καλὰ ποῦ ἴδωξες τὸ δοῦλο, γιατί τοῦ γύριζε τὸ κεφάλι. Νὰ τον ὁ Ζωζὸς, ἔρχεται, ... βάλ' τον τὸρα νὰ μελετήσῃ.

Ἀληθῶς δὲ ἠκούσθη μονότονος συριγμός, καὶ συγχρόνως ὁ βηματισμὸς τοῦ γηραιοῦ ἵππου ἐν τῇ βραχύνει ἀτραπῷ, ἣτις ἔφερε πρὸς τὸ λατομεῖον. Ἡ Μαριῶ ἀνέλαβε τὴν ἐργασίαν τῆς, καὶ μετὰ μικρὸν ἐφάνη ὁ Ζωζὸς, σύρων διὰ σχοινίον τὸ ἀσθματικὸν ζῶον. Ἰδὼν τὸν Ἰερώνυμον ἐσίγησε, καὶ ἀνέλαβεν ὕψος ὕπουλον, ὡς μαθητῆς τις εὐρισκόμενος αἴφνης ἐνώπιον μισητοῦ διδασκάλου. Ἀφῆκε δὲ τὸ σχοινίον, καὶ ὁ ἵππος ἐβάδισε μόνος πρὸς τὴν ἐκ ξηρῶν φύλλων κρήνην του, κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ σπηλαίου.

Ὁ Ζωζὸς οὐδὲν εἶπεν εἰς οὐδένα κ' ἐκάθισεν.

Ἀλλὰ δὲν τὸν ἀφῆκαν ἤσυχον ἐπὶ μακρὸν.

— Ἐλα ἐδῶ, μακαρρατζικο! εἶπεν ὁ Ἡρακλῆς διὰ τῆς τραυλιζούσης ἐκ τοῦ οἴνου φωνῆς του. Ἐλα νὰ ἴδωμε τὸ μάθημά σου... Δὲν

ἔχω ἐγὼ σκοπὸ νὰ σὲ τρέφω, χωρὶς νὰ κάνῃς τίποτε.

— Δὲ θέλω, ἀπήντησεν ὁ Ζωζὸς, ἐν φόβῳ συγχρόνως καὶ τὸλμῃ. Καλλίτερα ἔχω νὰ μὴ φάω... τίποτε... διόλου... Εἶμαι κουρασμένος.

Ὁ Ἡρακλῆς, χωρὶς παντάπασιν νὰ ταραχθῆ, ἠπλώσεν ἐπὶ τοῦ τραχείος ἐδάφους μικρὸν τινα ἐμβαλλωμένον τάπητα.

— Ἀφῆσε τὰ νάζια, ὑπέλαβε, κ' ἔλα γρήγορα! Ἐλα, .. νὰ δοκιμάσωμε πάλι τὸ μεγάλο ἀνοιγμα.

Ἦπερ πάσας τὰς ἀσκήσεις τοῦ μαθητευομένου αὐτῆ ἦτο ἡ δυσκολωτέρα καὶ μᾶλλον ὀδυνηρά.

— Ὅχι, ὄχι τὸ μεγάλο ἀνοιγμα! ἐφώνησε τὸ ταλαίπωρον παιδίον, ἐγειρόμενον ὀρηκτικῶς. Κάνω τὸ πῆδημα εἰς τὸν ἀέρα, περπατῶ μὲ τὰ χεῖρα... ἀλλ' αὐτὸ δὲν μπορῶ... δὲν μπορῶ!

— Ὅταν εἶνε κανεὶς νέος καὶ τυφερός ἔμπορεῖ νὰ τὰ μάθῃ αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἀργότερα χονδραίνουν τὰ κόκκαλα, καὶ ἡ κλειδώσις δὲν λυγίζου. Θὰ μ' εὐχαριστήσῃς μιὰ μέρα, ὅτι σοῦ ἔμαθα πράγματα νὰ κερδίζῃς τὸ ψωμί σου... Ἐλα νὰ τελειώσωμε!

Τὸ παιδίον δὲν ἐκινεῖτο κ' ἐφαίνετο μελετῶν ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν.

— Ἐλα, Ζωζὸ μου, εἶπε θωπευτικῶς ἡ δῆθεν μήτηρ, ἄφηστ' αὐτά. Ἄν κάμῃς τὸ μεγάλο ἀνοιγμα, θὰ σοῦ δώσω λιγάκι βρακί, ποῦ φύλαξα γιὰ σένα.

Κ' ἐξαγαγοῦσα τὸ φιαλίδιον ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὰ χεῖλη τῆς, τὸ μὲν ἵνα θεραπεύσῃ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ὄρεξιν, τὸ δὲ ἵνα ἐρεθίσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ θετοῦ τῆς υἱοῦ.

Ἄλλ' ὁ Ζωζὸς ἔμενον ἀναίσθητος πρὸς τὸν πειρασμόν. Κατεσκόπει δὲ πᾶσαν κίνησιν τοῦ δεσπότη, οὕτινος ὁ θυμὸς ἤρχιζε νὰ συσπᾶ τὴν κτηνώδη μορφήν.

— Ἄ εἶσι! ἐβρόντησε τοῦ ἀθλητοῦ ἡ φωνή μου κάνεις τὸν κουφὸ! τὸρα τὰ λέμε!

Κ' ἔδραμε πρὸς τὸν ἀνυπότακτον μαθητήν... Ἄλλ' ὁ Ζωζὸς, ὅσον ἀπαθῆς καὶ ἂν ἦτο, εἶχεν ὅμως πολλὴν εὐκίνησιαν. Ἰδὼν κινήθεντα τὸν δῆθεν πατέρα του, ὤρμησεν ἐξω τοῦ λατομεῖου καὶ δι' ὀλίγων πηδημάτων εὐρέθη εἰκοσι βήματα μακρὰν τοῦ Ἰερωνύμου.

Οὗτος ἠθέλησε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, ἀλλ' ἠσθάνθη ἀμέσως ὅτι ἐκλονοῦντο αἱ κνημῆαι του ἄλλως δὲ τὸ ἔδραμον ἦτο κατωφερές καὶ πετῶδες. Βλέπων ὅτι ἐζαλίζετο, ἔστη φρονίμως κ' ἐφώνησεν ἐπεικῶς:

— Ἐλα, καὶ δὲν σὲ δέρνω... σοῦ τὸ ὑπόσχομαι!

— Ἐλα, προσέθηκεν ἡ ὠραία ἀμερικανίς, δεικνύουσα τὸ φιαλίδιον, κενὸν ἤδη κατὰ τὰ

τρία τέταρτα. Ἐλα νὰ πιῆς τὸ μερτικό σου... ἂν ἔχη.

Ἄλλ' ὁ Ζωζὸς ἐφαίνετο βαθέως μελετήσας τοὺς στίχους τοῦτους τοῦ Λαφονταίνου:

Δὲν ἦτανε κουτὸ πολὺ
Τοῦ Μπάρπα Γιάννη τὸ σκυλί.

Ὅπισθοδρομήσας δὲ περισσότερον, ἐφώνησεν ἄγριως:

— Ψεύταις! Ψεύταις!

Ἡ ὕβρις αὐτῆ περιήγαγεν εἰς μανίαν τὸν μέθυσον.

— Ἄ! ἐκραύγασε: χάσαμε λοιπὸν καὶ τὸ σέβας... Τὸρα σὲ συγυρίζω!

Καὶ ὤρμησεν ἐπὶ τὴν βραχύνει κατωφέρειαν, κωφὸς πρὸς τὰς κραυγὰς τῆς συζύγου του ἣτις ἐφώνει:

— Πρόσεχε, Γερώνυμο! θὰ σκοτωθῆς!

Δὲν ἀνεκόπη δὲ, καὶ προῦχώρει πάντοτε, καὶ τοὶ ἀναγκαζόμενος ἐνίοτε νὰ λοξοδρομῇ. Καὶ ὁ Ζωζὸς ἐπίσης ἔφευγε ταχύς, περίτρομος, καὶ κάλλιστα γνωρίζων, ὅτι ἂν συνελαμβάνετο, τρομερὰν θὰ ὑφίστατο τιμωρίαν. Ἐν τοῦτοις τὸ δεκαετὴς αὐτὸ παιδίον, τὸ ἀπὸ μακροῦ ἤδη οὐδὲν ἔχον στήριγμα, δὲν ἐκλαίει, δὲν ἐφώναζε, οὐδ' ἐσκέπτετο νὰ καλέσῃ βοήθειαν. Ἐφευγε μόνον δρομαῖον, χάρις ἴσως εἰς τὴν ἰσχύνητα καὶ τὴν κενὴν του κοιλίαν, ἀρκοῦμενον μόνον νὰ στρέφῃ ἐνίοτε τὴν κεφαλὴν.

Ὁ διωγμὸς παρητάθη ἐπὶ τινὰς ἔτι στιγμὰς. Ὁ Ζωζὸς ἐτρέπετο πρὸς τὰ δυσχεατότερα μέρη, ἀλλ' ὁ Ἰερώνυμος, καίτοι πνευστιῶν, δὲν ἀπεθαρρύνετο κ' ἐφαίνετο ἀναμένων νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν ἡ κόπωση τὸ ἀσθενὲς ἐκεῖνο καὶ ἀνυπεράσπιστον πλάσμα.

Τὸ παιδίον κατηυθύνετο πρὸς μικρὰν λόχημιν, ὅπου ἤλπιζε νὰ εὕρῃ ἄσυλον· διερχόμενον δὲ χαράδραν τινὰ, συνήγαγεν ὡς ὁ Δαβὶδ—καὶ τοὶ δὲν ἐγνώριζε τὴν ἱστορίαν του—ὀλίγας πέτρας, ἵνα ὑπερασπισθῆ δι' αὐτῶν ἐν ἀνάγκῃ.

Ἄλλὰ τοῦτο, ὅσον ταχέως καὶ ἂν ἐγένετο, ἐβράδυνε κάπως τὸν δρόμον του, καὶ ὁ Ἰερώνυμος ὠφελήθει τὸ ἐπλησίασε, κραυγάζων ἀλαζόνως διὰ τῆς βραχύνει καὶ ἀσθματικῆς του φωνῆς.

— Ἄ! βραμόπαιδο, δὲ μοῦ γλυτώνεις τὸρα!

Καὶ ὁ Ζωζὸς αὐτὸς ἐνόμισεν, ὅτι συνελαμβάνετο πλέον. Ἐπεστράφη τότε ἀποτόμως, ἐσφενδόνησε κατὰ τοῦ Ἡρακλέους ἕνα τῶν λίθων του, κ' ἐκτύπησε αὐτὸν εἰς τὸ μέτωπον.

Οὕτως ἐκτύπησε καὶ ὁ Δαυὶδ τὸν Γολιάθ. Ἄλλ' ἡ σφενδὸν ἐκεῖνου ἐσφενδόνησε βιαιότερον τὸν λίθον ἢ ὁ βραχίων τοῦ μαθητευομένου ἀθλητοῦ, ἴσως δὲ καὶ τὸ κρανίον τοῦ Ἡρακλέους ἦτο σκληρότερον τοῦ γίγαντος τῆς Γραφῆς. Ὅπως δὴποτε, ὁ Ἰερώνυμος δὲν ἔπεσε, ἀλλ' ἔστη

μόνον ζαλισθείς, και τὸ αἶμα ἀνεπήδησεν ἀπὸ τῆς πληγῆς του.

Τὸ παιδίον ὑπέλαβεν ὅτι τὸν ἐφόνευσεν, ἢ καὶ ὅτι τὸν ἐπλήγησε βαρέως. Περιττομον ἐπὶ τῇ πράξει του, ἐτρέπη ἔτι ὀρητικώτερον εἰς φυγήν.

Ἄλλὰ δὲν εἶχεν ἀπαλλαγῆ τοῦ διώκτου του. Διότι οὗτος, σπογγίσας διὰ μανδηλίου βακώδους τὸ αἰμόφυρτον αὐτοῦ μέτωπον, ἀνέλαβε τὸν δρόμον του, βάλλων βλασφημίας καὶ φοβερὰς κατὰ τοῦ μαθητοῦ του ἀπειλάς.

Ὁ Ζωζὸς ἐγνώριζε πλέον, ὅτι ἀναποδράστως ἐφονεύετο, συλλαμβανόμενος ὑπὸ τοῦ τρομεροῦ Ἡρακλέους. Ἦκουεν αὐτὸν βρυχώμενον κατόπιν του, καὶ τοι δ' ἐνέτεινε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, τὸ χωρίζον αὐτοὺς διάστημα δὲν ἤυξανε. Παρητήθη λοιπὸν τῆς ἰδέας νὰ φθάσῃ εἰς τὴν λόχμην, κ' ἐτρέπη πρὸς τὴν πεδιάδα, ἧς τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος, ὑπὸ ὕδων διατεμνόμενον, παρεῖχεν εἰς αὐτὸν πλείονας πιθανότητας νὰ διαφύγῃ τὰ βλέμματα.

Ἄλλως, δὲν ἐκίνοι τὸν ἀθλητὴν τὸ αἶσθημα μόνον τῆς ἐκδικήσεως ἢ τῆς ἀπὸ τοῦ παιδὸς κερδοσκοπίας: ἐσκέπτετο ὅτι διαβάτης τις ἢ ὄργανον τῆς ἐξουσίας ἠδύνατο νὰ συναντήσῃ τὸν Ζωζόν, κ' ἐρωτήσας νὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ πράγματα λίαν εἰς τὸν ἀθλητὴν ἐπικίνδυνα. Συμφέρον λοιπὸν εἶχε μέγιστον νὰ μὴ ἠττηθῆ κατὰ τὸν περὶ τάχους ἐκείνον ἀγῶνα.

Ὁ μικρὸς φυγάς, πνευστιῶν καὶ κάθιδρος, ἠσθάνετο ὅτι ὅσον οὐπὼ ἐξέλειπον αὐτὸν αἱ δυνάμεις. Ἐνῶ δὲ περιέβλεπεν ἐναγωνίως, ἐφθασεν εἰς μέρος, ὅπου πολλοὶ δρόμοι διεσταυροῦντο στενοί, ἐλικοειδεῖς καὶ κατάχωστοι. Εἰσεχώρησεν ἀδιστακτικῶς εἰς τὸν τραχύτερον καὶ ἐρημότερον φαινόμενον, ἐλπίζων νὰ παραπλανήσῃ τὸν διώκτην του, ἴσως δὲ καὶ νὰ τοῦ διαφύγῃ.

Καὶ ἀληθῶς δὲν ὑπελόγησε κακῶς, διότι ὁ Ἡρακλῆς, φθὰς ἐπὶ τῆς τριόδου, ἐδίστασε μικρόν. Εἶτα δέ, ὑποθέσας ὅτι τὸ κατάκοπον παιδίον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκλέξῃ τὴν τραχύτεραν ὁδόν, ἐτρέπη τὴν ἀντίθετον.

Ὁ Ζωζὸς παρετήρησεν ἀμέσως τὴν ἐπιτυχίαν του, ἀλλὰ πεπεισμένος, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς δὲν ἤθελε βραδύνει ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν πλάνην του, προὔχωρει ὀρμητικῶς, ὅσον ἐπέτρεπεν ἡ κόπωσίς του.

Μετὰ μικρὸν ἐξῆλθεν εἰς μέσον ἀγρῶν καλλιεργημένων, κ' εὐρέθη αἶφνης, πρῶτον νῦν ἀπὸ τῆς φυγῆς του, ἐνώπιον ἀνθρωπίνου πλάσματος. Ἦτο γυνή, ἧτις πλανωμένη διὰ νεοθερίστου κανναβῶνος, ἐφαίνετο ἀνερευνῶσα τὰ ἠπλωμένον κατὰ γῆς χειρόβολα. Ἐστρεφε τὰ νῶτα πρὸς τὸν παῖδα, κ' ἐνῶ εἰργάζετο ὑπετονθόρμζεν ἄσφα τι ἢ ἀνεκαγγαζεν ἄνευ φαινομένου λόγου. Ἡ ἐνδυμασία τῆς ἄλλως δὲν ἦτο χω-

ρική, καὶ ἀνεμίμησκε μᾶλλον τοὺς συρμούς τῆς πόλεως, ὑπὸ τύπον ὅμως ἀσυνήθη καὶ προκαλοῦντα τὴν προσοχήν.

Ὁ νεαρὸς φυγάς ἐσυλλογίσθη κατ' ἀρχὰς νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῆς γυναικὸς ἐκείνης: ἀλλὰ θορυβηθεὶς ὑπὸ τοῦ παραδόξου ἤθους καὶ τῶν ἀλλοκότων τρόπων τῆς ἀγνώστου, ἔστη μὴ τολμῶν νὰ τῇ ἀποτείνῃ τὸν λόγον.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΔΙΑΣΗΜΟΣ ΑΟΙΔΟΣ

Ὁ Ἰταλὸς θεατρῶνης Μαυρίκιος Στρακόσχ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα στενωῶς συνδέεται πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἰταλικοῦ θεάτρου ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ, ἐξέδωκεν ἐσχάτως τὰ ἀπομνημονεύματά του. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀοιδῶν, ὧν τὸν βίον ἀφηγεῖται ὁ συγγραφεὺς, ὡς εἰκός, εὐρίσκειται ἡ Ἀδελίνα Πάττη, ἡ λιγύμολπος ἀηδὼν τῆς σκηνῆς.

Ἡ Πάττη εἶνε ἀληθὲς τέκνον τοῦ θεάτρου. Ἐγεννήθη αὐτὸ τοῦτο ἐπὶ τῆς σκηνῆς, διότι ἡ μήτηρ της, ψάλλουσα ἐν Μαδρίτῃ εἰς τὴν *Norman* κατελήφθη αἰφνιδίως κατὰ τὴν παράστασιν ὑπὸ τῶν ὠδίων τοῦ τοκετοῦ, ἀποσυρθεῖσα δὲ εἰς τι παρασκήνιον... ἔτεκεν ἐκείνην, ἧτις βραδύτερον ἐμελλε νὰ ἀποκτήσῃ παγκόσμιον φήμην, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀδελίνα Πάττη. Ὡς ἀοιδὸς ἡ Πάττη ὑπῆρξε φαινόμενον πραγματικόν. Ἐξαέτις ἐψάλλεν, σχεδὸν εἰς τὴν ἐντέλειαν, τὰ τεμάχια τῶν δυσκολωτέρων μελοδραμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀκούσει. Κατὰ τὸ 1850 ὀκταέτις ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν δημοσίᾳ κατὰ τινα φιλανθρωπικὴν συναυλίαν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἡ ἐπιτυχία δ' αὐτῆς ὑπῆρξεν ἀληθὲς θρίαμβος. Ἀπὸ τοῦ ὀγδοῦ μέχρι τοῦ ἐνδεκάτου ἔτους συνταξιδεύει μετὰ τοῦ Στρακόσχ καὶ πανταχοῦ συρρέουσι νὰ ἴδωσι τὴν μικρὰν ἀοιδόν.—Ὁ Στρακόσχ ἐνυμφεῖται μίαν τῶν τριῶν θυγατέρων τοῦ Σαλβατόρε Πάττη, τὴν Ἀμαλίαν Πάττη ἦτο ἐπομένως στενὸς συγγενὴς τῆς Ἀδελίνας. Μεθ' ὅλην τὴν πρόωρον φήμην της, ἡ μικρὰ Ἀδελίνα δὲν κατερόνει τὰς τέρψεις τῆς ἡλικίας της, καὶ ὅταν ἀντέτειναν εἰς αὐτὴν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, εἴξευρε τίνι τρόπῳ νὰ κατεσχῆ. Οὕτω ποτὲ ἐν Κιγκιννάτῃ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Στρακόσχ νὰ ἀγοράσῃ αὐτῇ πλαγγόνα. Ἀλλὰ ἐπειδὴ οὗτος δὲν ἔδωκε τὴν δέουσαν προσοχήν εἰς τὸ παιδικὸν τοῦτο αἶτημα, ἡ Ἀδελίνα, κατὰ τὴν ὥραν τῆς παραστάσεως, ἠρνεῖτο ἐπιμόνως νὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὴν σκηνήν. Ἐδέησε δ' ὁ γαμβρὸς της, ὅπως τὴν μεταπεῖσῃ, νὰ μεταβῆ καὶ ἀγοράσῃ τὸ ἄθυρμα. Ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου μέχρι τοῦ δεκάτου πέμ-

ΕΠΑΝΟΔΟΣ

[Ἐκ τῆς ἄρτι ἐκδοθείσης Συλλογῆς τῶν Θαλασσιῶν]

Ἄπάνω 'ς τὸ κατάρτι μόνος τὸ 'ψηλὸ
Ἀπόστασα νὰ κάνω ὁ φτωχὸς καρτέρι,
Νὰ βίχνω τὴ 'ματιὰ μου 'ς ἀπειρο 'γιαλὸ
Καὶ νάχω τὰ πανιά μας μοναχὸ μου ταῖρι.

Ἐ τὴν κόφα τὴ μικρὴ του, πύργος 'π' ἀγαπῶ,
Ποῦ μέσα 'ς τὰ σχοινιά του γύρω ξεπροβάλλει,
Ὁ καπετάνιος μόνο μ' ἔβαλε σκοπὸ,
Νὰ κράξω 'σὰν προβάλλῃ τ' ἄγιο ἀκρογιάλι.

Ἄλλοίμονο! ὁ δόλιος τοῦ κακοῦ γυρνῶ
Ὀλόγυρα παντοῦ μὲ πόνο τὴ 'ματιὰ μου,
'Ἀπ' ὅπου κι' ἐν γυρίσω μόνο οὐρανὸ
Καὶ θάλασσα μεγάλη βλέπω ἐμπροστά μου.

Ἐδῶ κ' ἐκεῖ κανένα φαίνεται λευκὸ
Πανὶ μέσ' 'ς τὰ πελάγη πέρα νὰ πετιέται,
Κ' ἐμπρὸς θαλασσοπούλι κόποτε γλυκὸ
Τὸ δρόμο νὰ μᾶς δείχνῃ γλήγωρα θωριέται.

Μ' ἀκόμη τ' ἀκρογιάλι πέρα πουθενά
Δὲ φάνηκε, συντροφία, 'ς τὸ φτωχὸ μου 'μάτι,
Τὴν ἄκρη του μαυρίλα δὲ μᾶς τὴ μηνῆ
Κ' ἡ 'μέρα ὄλω φεύγει πεταχτή, τρεχάτη.

Βορεία, μὴ μᾶς ἀφήσῃς! φύσα δυνατά!
Γοργὰ νὰ πάμε μέσα 'ς τὸ νησί μας πρίμα,
Λοστρόμα, ὄρτσα! τράβα πέρα ἀνοικτά,
Κ' ἡ πλώρη μας τρεχάτη χώνεται 'ς τὸ κύμα.

Ἄχ! δέκα μῆνες τώρα μέσ' 'ς τὴ ξενιτεία
Μὲ πόνο καὶ μὲ πίκραις, μὲ καύμους γυρνοῦμε,
Ὁ πόθος 'ς τὴν καρδιά μας ἀναψε φωτιά
Κι' ἀπ' τὴν πολλή της λαύρα ὄλοι θὰ χαθοῦμε.

Ἐ τὸ Τούνεζι, 'ς τὸ Φέζι τὸ ἐξακουστό,
Ψαράδες 'ς τὸ κοράλλι, εἶδαμε τουρκάλαις,
Ἐ τοῦ Μπέη τὸ χαρέμι τὸ λαχταριστό,
Μέσ' 'ς τὸ φλωρὶ ντυμένας, πλούσιαις, μεγάλαις.

Μᾶς ἐφίλησαν χεῖλια νόστιμα, γλυκά,
Πεὶ κόκκινα ἀκόμη κι' ἀπὸ τὸ κοράλλι,
'Ἐκεῖ χιονάτα στήθια εἶδαμε λευκά,
'Ὀλόμαυρα 'ματάκια καὶ νεράιδας κάλλι:

Θεόρατα παλάτια, ἀπειρα, 'ψηλά,
Ἐ τ' ἀσῆμι 'ς τὸ χρυσάφι μέσα βουτημένα,
Περβόλια, πολιτεῖαις καὶ χωρὶά πολλὰ
Ἐ τὴ φτωχικὴ 'ματιὰ μας ἦσαν ὄλοένα.

Μ' ἀλλοίμονο! τοῦ ναύτη πάντα ἡ καρδιά
Δὲ χαίρεται ποτὲ τῆς ἐμμορφίαις τῆς ξέναις,
Κ' ἐν ᾧ περῶ φουρτούναις, θάλασσα φαρδεῖα,
Σὲ χῶραις φτερουγίζει ἄλλαις, μωρομένας.

Τὸ φίλημα τὸ ξένο ἦταν γλυκὸ,
Μὴ πεὶ γλυκεῖα ἀκόμη ἔχει νοστιμάδα,
Τὸ φίλημα τῆς μάνας τὸ ἀγγελικὸ,
Τῆς κόρης ποῦ προσμένει ἔχει πεὶ γλυκάδα.

Καὶ μέσ' 'ς τὰ ξένα ψάλλον ἐμμορφα πουλιά,
Μὴ ψάλλον πεὶ ὠραῖα 'ς τὰ 'δικὰ μας μέρη,
Σκορπίζουσε 'ς τὰ αὐτιά μας πεὶ γλυκεῖα λαλιά
Καὶ πεὶ καλὸ περνοῦμε πάντα καλοκαῖρι.

που ἔτους ἡ Ἀδελίνα μετέβη εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας: τῷ 1859 δὲ ἔψαλε διὰ πρώτην φορὰν ἐν Ν. Ὑόρκῃ ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Ἰταλικοῦ Μελοδράματος, ὅπερ διηύθυνεν ὁ Στρακόσχ. Ἡ ἐπιτυχία τῆς Πάττη μολονότι ἐν τῷ αὐτῷ θεάτρῳ ἔψαλλον ἀοιδοὶ πεφημισμένοι, ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος. Μετὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην ἐναρξὴν ὁ Στρακόσχ ἔσχισε τὸ συμβόλαιον, ὅπερ εἶχε συνάψῃ μετὰ τῆς Ἀδελίνας Πάττη, παρεχώρησε δ' αὐτῇ τὸ ἡμισυ ἐκ τῶν καθαρῶν κερδῶν ἐκάστης ἐσπέρας. Διὰ τοῦ πρώτου συμβολαίου, οὗ ἡ διάρκεια ἦτο πενταετής, ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἀοιδῆς ὠρίζετο εἰς 2,000 φράγκων κατὰ μῆνα τὸ πρῶτον ἔτος, 3,000 τὸ δεύτερον, 4,000 τὸ τρίτον καὶ 6,000 τὰ δύο τελευταῖα. Πρὸ τριῶν ἐτῶν ἡ Πάττη ἔψαλλεν ἐν Ἀγίῳ Φραγκίσκῳ λαμβάνουσα 25,000 φράγκων καθ' ἐκάστην ἐσπέραν. Ἐκ Νέας Ὑόρκης ἡ Πάττη μετέβη εἰς Λονδίον, ὅπου τὸ Θεάτρον τῆς Α. Μεγαλειότητος (Her Majesty's Theatre) ἐμίσθωσεν αὐτὴν ἀντὶ 10,000 φράγκων κατὰ μῆνα: ἀλλὰ ἀφικομένη εἰς Ἀγγλίαν εὗρε τὸ θεάτρον κεκλεισμένον, ἔνεκα πτωχεύσεως τοῦ διευθυντοῦ, εἰσῆλθε δὲ εἰς τὸ Κόβεντ-Γάρδεν ἀντὶ 3,750 φράγκων μηνιαίως, τοῦ διευθυντοῦ τοῦ θεάτρου μὴ ἔχοντος μεγάλην ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ ὠδιδικὸν τάλαντον νεαρᾶς κόρης δέκα ἐπτὰ μόλις ἐτῶν. Βραδύτερον ἡ ἀμοιβὴ αὐτῆ αὐξήθη μεγάλως, ἀλλ' ἡ Πάττη δὲν ἔλαβε ποτὲ πλέον τῶν 3,000 φράγκων καθ' ἐσπέραν ἐκ τοῦ Κόβεντ-Γάρδεν, μέχρις οὗ ἐνυμφεῖται μετὰ τοῦ Caux. Σημειωτέον ὅμως ὅτι οὔτε ἡ ἀμοιβὴ τοῦ Μάριο, οὔτε ἡ τῆς Γρίζη, εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς δόξης αὐτῶν, ὑπερέβησαν τὰ 1250 φράγκα κατὰ παράστασιν. Ἡ Φρεζολίνη ἠρκέσθη πάντοτε εἰς τὰ 1000 φράγκα, θεωροῦσα μάλιστα τὸ ποσὸν τοῦτο ὡς ἱκανῶς μέγα καὶ ἀρνούμενη νὰ δεχθῆ πλείοτερα. Μετὰ τὸν γάμον αὐτῆς, ἡ Πάττη μετεκλήθη εἰς Ρωσίαν ἀντὶ 7,000 φράγκα κατὰ παράστασιν. Πρῶτος ὁ Ἀμερικανὸς Ἀβθεῦ, διευθυντὴς τῆς Ὀπερας τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐτόλμησε νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Πάττη 20,000 φράγκα δι' ἐκάστην παράστασιν, καὶ ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ συμβληθῆ μετ' αὐτῆς, διότι ἄλλος Ἀμερικανὸς θεατρῶνης ἐκ πείσματος ἐπλειοδότησε κατὰ 5,000 φράγκα. Αἱ ὑπὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Ἀβθεῦ διδόμεναι ἀμοιβαὶ εἰσὶν αἱ ἐξῆς: ἡ Χριστίνα Νίλσων λαμβάνει 10,000 φράγκων καθ' ἐκάστην ἐσπέραν, ἡ Μαρκέλλα Σέμπριτς 7,500, ὁ Καμπανίνη 5,000, ὁ Στάγγο 4,000, ἡ Σιάλκη 25,000 φράγκων κατὰ μῆνα. Καὶ ἔπειτα ἀποροῦσι τινὲς διατὶ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐκπίπτει τὸ ἰταλικὸν μελοδράμα καὶ ἔχασε τὴν δημοτικότητα τῆς ἄλλοτε!

Παλάτια μὲς ἔς τὰ ξένα ἔχουσι χρυσά,
Ποῦ τόσω τῇ ματιᾷ μας τῇ φτωγῇ θαμπάνουν,
Μὰ τὸ καλύβι, ποῦνε ἅγια ἐκκλησιά,
Χαραῖς καὶ εὐτυχίας τόσαις τὸ χρυσόνουν!

Γι' αὐτὸ κι' ὅταν σὲ χώρα τρέχουμε γλυκειά,
Καὶ ὅταν ἔς τῆς ἀγάπης γέρνουμε τὰ στήθη,
Καὶ ὅταν ἀπερνοῦμε θάλασσα κακιὰ,
Καὶ ὅταν γιὰ κοράλλια τρέχουμε ἔς τὰ βύθη,

Ὁ νοῦς μας ἔς τὴν πατρίδα πάντοτε πετᾷ
Καὶ τὸ φτωγὸ καλύβι τῆς χαρᾶς γυρεύει·
Σὲ ὄνειρα γυρίζει πάντα φτερωτὰ
Καὶ ὄχρα τὰ ξένα δὲ ἀγναντεύει.

Ἄπάνω ἔς τὸ κατάρτι μόνος τὸ ψηλὸ
Ἄπόστασα νὰ κάνω ὁ φτωγὸς καρτέρι,
Νὰ βίχνω τῇ ματιᾷ μου ἔς ἄπειρο γιάλο,
Καὶ νᾶχω τὰ πανιά μας μοναχὸ μου ταῖρι.

Περσσότερο ἀκόμα φύσησε ἄβυσσος!
Μοῦ φαίνεται πῶς βλέπω πέρα τ' ἀκρογιάλι...
Στερητὰ! στερητὰ! συντρόφια, φάνηκε στερητὰ!
Λοστρόμε! Καπετάνιε! ἡ στερητὰ προβάλλει...

ΑΝΤ. Θ. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

12 Ὀκτωβρίου 1886.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἐν τῇ θρησκείᾳ καὶ τὸ πιστεύειν σφόδρα καὶ
τὸ λίαν ἀπιστεῖν εἶνε ἐπισφαλές διὰ τὴν ἀν-
θρωπίνην ἀσθένειαν, ἥτις δὲν ἔχει ὄρον, οὐδὲ
κρατεῖ ἑαυτῆς, ἀλλ' ἐκφέρεται τὸ μὲν εἰς δεισι-
δαμονίαν καὶ τύπον, τὸ δὲ εἰς ὀλιγωρίαν τῶν
θειῶν καὶ περιφρόνησιν· ἡ δὲ εὐλάβεια καὶ τὸ
μηδὲν ἄγαν εἶνε τὰ ἄριστα.

(Πλούταρχος)

Ὡς ὁ εἰς τοὺς λιμένας ἀναπτόμενος φανὸς τὰ
μεγίστα βοηθεῖ τὰ κλυδωνιζόμενα πλοῖα, οὕτως
ἀγαθὸς ἀνὴρ μεγίστης ὠφελείας πρόξενος γίνε-
ται εἰς πόλιν δυστυχοῦσαν. (Ἐπίκτητος)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πρὸ καιροῦ ἐγένετο λόγος, περὶ νέου τινὸς γίγαντος
Ἑλλήνος γεννηθέντος ἐν Ἀμισῷ. Περιερχόμενος οὗτος
τὴν Ρωσσίαν ἐξεϊκλυετὸν θαυμασμὸν πάντων διὰ τῶν τε-
ραστῶν διαστάσεων τοῦ σώματός του. Περὶ αὐτοῦ ἔγρα-
φον ἐσχάτως εἰς τὸν «Ρωσικὸν ταχυδρόμον» τὰ ἐξῆς·
«Ἀπέθανεν ὁ Ἑλληὴν τὴν καταγωγὴν γίγας Ὀμηρος
Τιγκύρογλους, ἄνθρωπος ἀσυνήθους ἀναστήματος,
καθ' ὅσον τὸ ὕψος αὐτοῦ ἦτο τριῶν πήχεων καὶ πέντε
ὀγδόων τοῦ πήχεως. Ὁ αὐτοῦ γίγας ἀπέθανεν ἐν
ναρκατώτῃ ἡλικίᾳ ἐκ φθίσεως» τὸ σῶμά του δια-
πραγματεύεται ν' ἀγοράσῃ δι' ἀντιπροσώπου του τὸ
μουσεῖον τοῦ Λονδίνου, πρὸς τοῦτο δὲ ἐταρχειούθη καὶ
μετεκομίσθη εἰς Ὀδησσόν. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς
ἐκφορᾶς του χιλιάδες λαοὺ ἀνέμενον εἰς τὴν εἴσοδον
τῆς οἰκίας του καὶ εἰς τὰς πέριξ ὁδούς, ἵνα ἴδωσι τὸ

περιεργότατον φαινόμενον τοῦ μεγέθους τοῦ σώματός
του. Πολλὰς λεπτομερείας τοῦ βίου του δίδουσιν οἱ
πλησιάζοντες αὐτόν. Λέγεται ὅτι ἐκοιμᾶτο ἐπὶ τριῶν
κλινῶν, ἐξ ὧν αἱ μὲν δύο ἐτίθεντο κατὰ μήκος, μία
δὲ ἐξ αὐτῶν κατὰ πλάτος. Διηγούνται ἐπίσης ὅτι ἐν
τῇ ζωῇ του δὲν ἐγεύετο κρέατος, ὅτε δὲ κατὰ τὸν
καιρὸν τῆς ἀσθενείας του τῷ προσήνεγκον κρέας νὰ
φάγῃ, οὗτος ἤρνήθη κατηγορηματικώτατα νὰ δεχθῇ
τοῦτο, μόλις δὲ ἐπεισθῆ νὰ ροφήσῃ ὀλίγον γάλα, ὅτε
πλέον εἶχον ἐξαντληθῇ αἱ δυνάμεις τοῦ πελωρίου ἀν-
θρώπου. Ἐν Συμφερουπόλει ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς
γενικῆς περιεργείας ἐπὶ ὀλοκλήρους μῆνας, συνεκεν-
τροῦτο δὲ ὀπισθεν τοῦ πολὺ πλῆθος πάντοτε καὶ τὸν
ἠκολούθει ὅπου διηυθύνετο».

Ὁ τὸν γίγαντα τοῦτον ἀνακαλύψας κ. Σ. Ι. Σουρ-
μελῆς καὶ περιαγαγὼν ζῶντα πρὸς ἐπίδειξιν ἐκόμισεν
ἐνταῦθα τὸν νεκρὸν τοῦ πελωρίου ἀνθρώπου, ἵνα παρ-
αχωρήσῃ αὐτὸν ἀντὶ ἀμοιβῆς εἰς τὸ φυσιολογικὸν
μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ἡ ἐκχώρησις δὲν ἐ-
πραγματοποιήθη, θεωρηθείσης ὑπερβολικῆς τῆς ὑπὸ
τοῦ κατόχου ζητούμενης ἀποζημιώσεως.

Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Μαρόκκου, ὡς γνωστὸν, ἀπῆγγε-
ρευσε πρὸ τίνος τὸ καπνίζεῖν. Οἱ κάτοικοι τοῦ Μα-
ρόκκου καπνίζουσι κί φ, ἦτοι τὰ ξηρὰ ἄνθη εἰδους τι-
νὸς κανάβεως, καὶ ἐπειδὴ καπνίζουσι λίαν περιπα-
θῶς, ἡ ἀπαγόρευσις αὐτῆ ἐπέφερε γενικὴν δυσἀρέ-
σκεϊαν. Ἐν τῇ πόλει Κασαβλάγκρα τελευταῖον προ-
κειμένου νὰ κατ' δημοσίᾳ σωρὸς κί φ ἀξίας 15,000
φράγκων, ὤρμησαν οἱ Μαροκίνοι ἐπὶ τοῦ σωροῦ πρὸς
διαρπαγὴν, ἐξ οὗ ἐπῆλθε μεγάλη ταραχὴ, ἕνεκα τῆς
ὁποίας ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς 215 πρόσωπα.
Ποινὰ δὲ βαρύτερα ἐπιβάλλονται εἰς τοὺς παραβά-
τας τῆς ἀπαγορεύσεως. Ἐν Μακκαόου π. χ. ἀπε-
κρίθησαν τινὸς τὰ χεῖλη, εἰς ἄλλον ἐδόθησαν 100
—500 γενναῖοι ραβδίται, προτιμότεραι ὅμως φαί-
νονται αἱ χρηματικαὶ ποινὰι, διότι τὰ πρόστιμα δια-
νέμονται μεταξὺ τῶν ὑπαλλήλων. Ἐν τῇ «Ἐφημε-
ρίδι τῆς Κολωνίας» αὐτόπτης μάρτυς περιγράφει τὰ
βάσανα τῶν δυστυχῶν ἐκείνων, οἵτινες θὰ συλληφθῶσι
παραδᾶται τῆς ἀνωτέρας διαταγῆς. Αἱ φυλακαί, λέ-
γει οὗτος, ἐν τῇ πόλει Τάγγερ εἶνε οἰκίσκοι ἐπὶ λό-
φου παρέχοντες ἀπὸ μακρῶν οὐχὶ δυσάρεστον θέαμα.
Ὁ ξένος δύναται νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτὰς ἄνευ μεγάλης
δυσκολίας. Διὰ τοῦ προδόμου βλέπει τις δεξιὰ καὶ ἄ-
ριστερὰ σκοτεινοὺς διαδρόμους, εἰς τὸ ἄκρον τῶν ὀ-
πίων ὑπάρχουσι αἱ θύραι πρὸς τὰ κελιά. Ἀνοί-
γοντες ἐν τῶν κελίων τούτων προσβαλλόμεθα ὑπὸ
ναυτιώδους δυσσομίας, διότι αἱ τρώγλαι αὐταὶ οὐδέ-
ποτε καθαρίζονται. Ἐὰν δὲ ἀναλογισθῶμεν ὅτι τι-
νὲς τῶν φυλακισμένων ἐνίοτε οὐδὲ ὄλως ἐξέρχονται ἔ-
ξω εἴτε διότι λησιμονοῦνται ὑπὸ τοῦ δεσμοφύλακος
εἴτε διότι οὗτος διάκειται ἐχθρικῶς πρὸς αὐτούς, δυ-
νάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν τὴν ὄλην κατάστασιν αὐτῶν.
Οἱ καθαιρεγμένοι δὲν λαμβάνουσι τροφὴν παρὰ τοῦ δη-
μοσίου ἀλλὰ μόνον παρὰ τῶν φίλων ἢ συγγενῶν ἢ
διὰ τῆς ιδίας ἐν τῇ τρώγλῃ ἐργασίας, πλέκοντες κα-
λάθους κ. τ. λ. Οἰκτροτάτη εἶνε ἡ θέσις τῶν ἄλυσ-
σοδέτων ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐγκληματιῶν, οἵτινες συνή-
θως ἀποθνήσκουσι ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν εἴσοδον
τῶν εἰς τὰς φυλακὰς.»